

Uloga odgojitelja u provedbi istraživačkih aktivnosti djeteta

Basa, Lucia

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:948915>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Lucia Basa

**Uloga odgojitelja u provedbi istraživačkih aktivnosti
djeteta**

Diplomski rad

Zadar, 2021.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za predškolski odgoj
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Uloga odgojitelja u provedbi istraživačkih aktivnosti djeteta

Diplomski rad

Student/ica:

Lucia Basa

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Diana Nenadić-Bilan

Zadar, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lucia Basa**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Uloga odgojitelja u provedbi istraživačkih aktivnosti djeteta** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. rujna 2021.

Uloga odgojitelj u provedbi istraživačkih aktivnosti djeteta

SAŽETAK

Dijete je istraživač od svojeg rođenja. Od najranije dobi spoznaje, istražuje i opisuje svoje okruženje. Prva istraživanja djeteta postiže opipavanjem predmeta, bacanjem, udaranjem, trganjem, primicanjem ustima, hvatanjem i sl. Kako dijete raste, tako raste i njegova potreba za istraživanjem te će s jednostavnijih aktivnosti postupno prelaziti na one složenije. Istraživanjem djetete dolazi u interakciju sa okolinom. Tako upoznaje svijet oko sebe i gradi nove spoznaje o predmetima. Istražujući djetete razvija maštu, kreativnost, kritičko mišljenje i kompetentnost. U poticanju istraživačkih aktivnosti djece veliku ulogu ima kvalitetno okruženje. Bogata ponuda materijala omogućuje dobivanje informacija te pridonosi konstruiranju znanja i pronalasku rješenja. Nadalje, važnu ulogu imaju i odgojitelji u poticanju interesa za istraživanjem. Odgojitelj treba biti kreativan, empatičan, istraživačkog duha te mora uvažavati dječje interese i želje, kao i oslušivati, pratiti, dokumentirati, promišljati, razgovarati s djetetom i slati mu poruke podrške. Dobro poznavanje i razumijevanje djece, planiranje i svrhovito provođenje aktivnosti pridonijeti će svakoj aktivnosti i omogućiti djeci bogatstvo i raznovrsnost kako bi učili istražujući.

Ključne riječi: uloga odgojitelja, istraživačke aktivnosti, djetete, materijal, poticajno okruženje

The role of educators in the implementation of the child's research activities

SUMMARY

The child has been a researcher since birth. From the earliest age of cognition, he explores and describes his environment. The first research is achieved by the child feeling the object, throwing, hitting, tearing, approaching with his mouth, grabbing, etc. As the child grows, so does his need for research, and he will gradually move from simpler activities to more complex ones. Through research, the child interacts with the environment. Thus he gets to know the world around him and builds new knowledge about objects. Exploring a child develops imagination, creativity, critical thinking, and competence. A quality environment plays an important role in encouraging children's research activities. The rich offer of materials enables obtaining information and contributes to the construction of knowledge and finding solutions. Furthermore, preschool teachers also play an important role in stimulating research interest. The preschool teacher should be creative, empathetic, research-minded and must respect children's interests and wishes, as well as listen, monitor, document, reflect, talk to the child and send him messages of support. Good knowledge and understanding of children, planning, and purposeful implementation of activities will contribute to each activity and provide children with richness and diversity to learn by exploring.

Keywords: educators role, research activities, child, material, stimulating environment

Sadržaj

SAŽETAK

SUMMARY

1.UVOD	1
2.DIJETE KAO ISTRAŽIVAČ	2
3.ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI	4
3.1.Voda.....	5
3.2.Zvuk.....	5
3.3.Zrak	6
3.4.Magnet.....	7
3.5.Svjetlo i sjena	7
3.6.Boje	8
3.7.Prirodnine i priroda	8
3.8.Pijesak	9
3.9.Oblikovno – simboličke tvorevine (brašno, tijesto, glina, plastelin).....	9
4.ULOGA ODGOJITELJA U DJEČJEM ISTRAŽIVANJU	11
4.1.Odgojitelj kao središte dječjeg poticajnog zbivanja	12
4.1.1.Kongruentnost	13
4.2.Partnerstvo.....	14
4.2.1.Verbalna nadmetanja	15
4.2.2.Pogađanje.....	15
4.2.3.Pomoć djeci	16
4.3.Prijenos u drugi sustav	17
4.3.1.Pitanja	17
4.3.2.Socijalizacijski odnosi	19
4.4.Dokumentiranje i praćenje djece.....	19
5.POTICAJNO OKRUŽENJE	22
6.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	24

6.1.Cilj istraživanja	24
6.2.Hipoteza istraživanja	24
6.3.Instrument.....	24
6.4.Uzorak	25
6.5.Rezultati i rasprava	26
6.5.1.Vrste istraživačkih aktivnosti u skupini.....	26
6.5.2.Način odabira tema istraživačkih aktivnosti	27
6.5.3.Priprema za provedbu istraživačkih aktivnosti	28
6.5.4.Sakupljanje materijala za provedbu istraživačkih aktivnosti	29
6.5.5.Mjesto organizacije istraživačkih aktivnosti	30
6.5.6.Povezanost istraživačkih aktivnosti–Mislim da ovo možete u potpunosti izbaciti jer već imate odjeljak o načinu odabira tema za istraživačke aktivnosti. ...	31
6.5.7.Način provedbe istraživačkih aktivnosti	32
6.5.8.Odgojiteljevo dokumentiranje istraživačkih aktivnosti	33
6.5.9.Aktivnosti nakon provedbe istraživačkih aktivnosti.....	34
6.5.10.Razina aktivnosti djece u istraživačkim aktivnostima.....	35
6.5.11.Razina komunikacije i interakcije djece u istraživačkim aktivnostima.....	36
6.5.12.Učestalost provedbe istraživačkih aktivnosti u skupini.....	37
6.5.13.Važnost istraživačkih aktivnosti u skupini	38
6.6.Rasprava	39
7.ZAKLJUČAK.....	41
8.LITERATURA	42
9.ŽIVOTOPIS.....	44
10.POPIS PRILOGA	45
10.1.Popis grafikona	45
10.2.Anketni upitnik.....	46

1.UVOD

U ovom diplomskom radu prikazana je važnost istraživačkih aktivnosti u dječjem vrtiću i uloga odgojitelja u provedbi istih.

U teorijskom dijelu prikazane su specifičnosti određenih tema koje se mogu istražiti, uloga odgojitelja u pripremi, provedbi i dokumentiranju, te poticajno okruženje za kvalitetno učenje. Aktivnosti koje se provode uvelike ovise o interesima djeteta, odgojiteljevom osluškivanju te kreativnosti. Sudjelovanje djeteta u aktivnostima ovisi o odgojitelju i njegovom pristupu, kako prema djetetu, tako i prema roditeljima koji su bitna stavka suradničkog odnosa. Nadalje, važna uloga odgojitelja je u dokumentiranju dječjih aktivnosti. Dokumentiranjem odgojitelj bolje razumije proces dječjeg učenja i daje kvalitetu tom procesu. Također, još jedna važna uloga odgojitelja je u pripremi materijala. Okruženje treba biti bogato i poticajno za učenje. U kreiranju vrtićkog poticajnog okruženja treba se voditi dječjim interesima kako bi imali mogućnost biranja onih aktivnosti koje najviše odgovaraju njihovim željama i potrebama. U takvom načinu rada uvelike će nam pomoći neoblikovani materijal koji djeluje poticajno, te utječe na razvoj mišljenja i kreativnosti.

Cilj istraživanja je ispitati ulogu odgojitelja u planiranju i provođenju aktivnosti, aktivnosti kroz koje potiču istraživačke sposobnosti kod djece te koliko je razvijena svijest odgojitelja za važnošću provedbe istraživačkih aktivnosti sa djecom.

Rezultati istraživanja pokazali su kako su odgojitelji upoznati s aktivnostima koje potiču istraživanje kod djece, te svjesnost odgojitelja o važnosti provedbe istraživačkih aktivnosti s djecom u skupini.

2. DIJETE KAO ISTRAŽIVAČ

Dijete je istraživač od samog rođenja te mu je predodređeno da istražuje, otkriva i eksperimentira. Njegova prva istraživanja počinju s prvim mogućnostima kretanja u prostoru u kojemu će istražiti sve što mu je na dohvat. Sam čin rođenja, koji se naziva i „traumom rođenja“ prebacuje dijete iz sigurnosti majčine utrobe, u kojoj su mu bile zadovoljene sve potrebe, u nepoznat svijet. Nepoznato okruženje od djeteta zahtjeva aktivan i agresivan odnos prema tom okruženju, predmetima, živim bićima, pojavama, izvorima vlastite egzistencije pa čak i prema samome sebi, kao nečemu što također treba otkriti i istražiti, kako bi spoznalo način zadovoljavanja vlastitih potreba i potvrdilo svoje osobnosti i postojanje (Došen Dobud, 2005). Dijete se od prvih dana probija kroz prvo razdoblje senzorno-motoričkog stjecanja neposrednih funkcionalnih iskustava kao uvjeta egzistiranja, zadovoljenja osnovnih potreba, a zatim daljnjeg rasta i razvoja.

Kao prva istraživanja djece navode se: istraživanja vlastitih dijelova tijela, dohvaćanje jednom zatim objema rukama, guranje, pipanje, obuhvaćanje, prinošenje ustima, stiskanja, potezanja, čupanja, udaranja, bacanja i slično. Kod jaslčke djece najprije se zapaža jednosmjernost, zatim dvosmjernost postupaka (Došen Dobud, 2016). Npr. dijete će prvo samo otvarati ladicu, izvaditi će sadržaj bez vraćanja natrag. Kasnije u dvosmjernom postupku će prazniti pa puniti ladicu i tako iskazati svoju radoznalost i vlastite mogućnosti. Takvim prelaskom iz jednosmjernog u dvosmjerni postupak dijete iskazuje svoju reaktivnost, odnosno odgovor na ono što ga je potaknulo na djelovanje, i postaje proaktivno. Drugim riječima, dijete uz dane mogućnosti istražuje novu okolinu i stvara nova okruženja koja treba istražiti. Gledanje, slušanje, opipavanje i djelovanje s dostupnim predmetima i igračkama pruža djeci osjetilne spoznaje o stvarima koje ih okružuju. Djelovanje s njima označava prva značajna iskustva senzorno-motoričkog razdoblja. Prve igre su funkcionalne igre te kroz njih dijete upoznaje predmete iz okruženja, uočava razlike i prepreke, a zatim i načine na koje ih može prevladati. Svako iskustvo koje je stečeno neposrednom eksploracijom čini siguran temelj za nova istraživanja i senzorno-motorička iskustva (Došen Dobud, 2016).

Nadalje, postavlja se pitanje što pokreće dijete na aktivnost, istraživanje? Postoje dvije vrste motivacije – unutarnja (intrinzična) i vanjska (ekstrinzična) koje potječu djecu na razne aktivnosti pa tako i na istraživanje. Brojni su primjeri intrinzične motivacije u djece u prvim godinama života vidljivi kroz istraživačke aktivnosti. Rado istražuju razne predmete, prirodu, okolinu, zvuk, boje, vodu, magnete itd. Intrinzično motivirano ponašanje u igri, kao i u

istraživačkim aktivnostima, dijete pokazuje sasvim spontano, a jedina svrha mu je unutarnje zadovoljstvo koje prati to ponašanje (Martinović, 2015). Došen Dobud (1995) tvrdi kako je unutarnja pokretačka snaga (intrinzična) djelotvornija ako joj se pridruži ona vanjska (ekstrinzična) - ako su djeca imala pažljivu publiku, priznanje i potporu, posebice odraslih pa i druge djece. „Upravo stoga što dijete u fazi stvaranja vlastitog identiteta i osobnosti prve podatke o sebi dobiva iz okruženja u kojemu su odlučujući činitelji odrasli, ekstrinzična motivacija za nj ima istu vrijednost kao i intrinzična“ (Došen Dobud, 2005: 13).

Nameće se i slijedeće pitanje, pružajući djetetu bezbroj igračaka, pružamo li im time sve potrebne temelje za igru? Postoje igre koje motiviraju dijete na igru kao složenije djelovanje, poput građevnog materijala i sl., a u umirujućem materijalu ubraja se: voda, pijesak, boje te razni materijali s kojima djeca mogu nesmetano djelovati. Takav materijal pruža taktilne i kinestetičke mogućnosti te slobodno oblikovanje. Kreiranje dječjeg prostora izuzetno je važno, kako onoga u roditeljskom domu, tako i u vrtićkim ustanovama. Svakom djetetu treba pružiti prostor i raznovrsna sredstva za igru, među kojima su i sredstva za istraživanje, a to su uglavnom sva ona s kojima dijete dolazi u doticaj. Došen Dobud (2016) navodi kako su djeca jedni drugima najveći poticaj i društvo za aktivnosti te je najbolji oblik dječjeg učenja. Istraživačke aktivnosti ujedno su i radne aktivnosti te se u njima rađa volja i ustrajnost, a motivacija će postati sve veća ukoliko će netko to gledati i priznati njihov rad.

3. ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI

Dijete je istraživač od samog dolaska na svijet. Istraživanje, eksperimentiranje i otkrivanje važno je za njegov opstanak i razvoj. „Angažiranjem svojih osjetila: opipa, okusa, sluha, vida, njuha... dijete počinje prikupljati podatke o svijetu u kojemu se našlo“ (Došen Dobud, 2005: 59). Prva istraživanja i doživljaji dovode do ugone ili neugode i prve selektivnosti. Uгода se želi ponoviti, a neugoda izbjeći ili odstraniti. Slična je situacija i sa djetetovim dolaskom u predškolsku ustanovu. Sve što se nalazi u njoj predmet je i dječjeg istraživanja.

Kako dijete raste, tako rastu i njegove želje i mogućnosti za istraživanjem. Došen Dobud (2005) navodi kako je predškolska ustanova sredina u kojoj svako dijete može i treba zadovoljiti svoje potrebe, posebice one za otkrivanjem okoline, te kako mu takva sredina omogućuje da bude aktivno. Dječja istraživanja i otkrivanja što više treba usmjeriti na dostupni autohtoni svijet prirode kao najbogatiji izvor. „Bogatstvo i raznovrsnost dječjeg okruženja pretpostavka su za bogatstvo i raznovrsnost iskustava istraživanjem, otkrivanjem, predočavanjem, iskazivanjem, odnosno izražavanjem, zamišljanjem, kombiniranjem...“ (Došen Dobud, 2005: 61).

U povijesti djeca nisu imala toliku slobodu istraživanja i izbora aktivnosti. Smatralo se kako dijete ne može znati što je za njega dobro, već mu to treba odrediti odgojitelj. U suvremenoj praksi djeca imaju jednaku važnost i ravnopravni su članovi vrtića gdje je njihovo mišljenje i stav od velike važnosti. Time se mijenja i uloga odgojitelja u prenošenju znanja. Umjesto pukog poučavanja, znanje se prenosi najstarijim oblikom učenja – igrom. Kroz igru dijete ima mogućnost izraziti sve svoje potencijale. Kao aktivnosti, odnosno igru, djeci možemo ponuditi didaktički neoblikovane materijale. To mogu biti različite vrste plastike, drvo, papir i sl. Uz to, postoje i drugi materijali koji potiču istraživanja kod djece, a to su: voda, zvuk, svjetlo i sjena, zemlja, pijesak, težina, boja, miris i okus, magneti i sl. Autorica Došen Dobud (2005) ističe kako je navedene, ali i druge materijale, moguće kombinirati i nuditi djeci već u trećoj godini, čak i ranije. Aktivnosti se mogu provoditi zasebno, ali i kombinirano jer se često isprepliću i nadopunjuju, te nadograđuju dječje postojano znanje novima.

3.1.Voda

Voda je nezaobilazan prirodni element i jedan je od uvjeta opstanka svega na Zemlji. S njom se dijete susreće od samog postanka, stoga nije čudno što se često koristi i kao element igre. Dijete doživljava vodu kao sredstvo kojim može zadovoljiti neke svoje potrebe, ali i u vidu padalina (kiša, snijeg, rosa, mraz, poplava...). Brojna djeca, posebice ona predškolskog uzrasta, imaju znanja i iskustva o vodama: tekućicama i stajaćicama, pitkim i nepitkim vodama, morima, jezerima, oceanima, zagađenim vodama te o borbi za zdravu i pitku vodu (Došen Dobud, 2016).

Sama voda je zanimljiv i zahvalan element proučavanja. Može teći, stajati, razlijevati se, prelijevati, ulijevati, izlijevati, kapati, žuboriti i sl. Omogućuje djeci brojna iskustva u fizikalnom svijetu: zagrijava se, ledi, otapa, isparava, mijenja površinu pa i težinu. Autorica Došen Dobud (2016) navodi kako voda ima i druge vrijednosti, smiruje djecu i uravnotežuje ih, te utječe na njihov psihofizički razvoj. Uz pomoć vode uznemireno dijete se može opustiti i smiriti te se iz tog razloga koristi i u terapijske svrhe. Nadalje, autorica ističe i uvjete za igre s vodom. Za igre s vodom potrebno je pripremiti i osigurati prostor, ali i djecu sa pregaćicama koje će ih štiti od vode. Prostor je također potrebno zaštititi najlonskom prostirkom te paziti kako prostorija ne bi postala kliska. Za vrijeme toplijih dana, istraživačke igre sa vodom moguće je organizirati i u vanjskom prostoru predškolske ustanove. Vanjski prostor omogućuje nesmetano kretanje i djelovanje i samim time bolji razvoj i zanimljivije rezultate igre.

Za istraživanja vodom mogu se ponuditi brojni materijali. Dobro došli su materijali koji su topivi, stoje na površini vode, tonu i izranjaju, ostaju potopljeni, mijenjaju ili ne mijenjaju svoje osobine u vodi i sl. To mogu biti: tekstilni predmeti, spužvice, plastike, igračke, papir, aluminijska folija, drveni komadići, čepovi, stiropor, obluci, sapun, cijevi, vata i sl. Važno je ponuditi djeci sve ono što im je na dohvata ruke, pogodno je za djelovanje s vodom i što ne treba posebno čuvati (Došen Dobud, 2005).

3.2.Zvuk

Istraživanje zvukova prije nekoliko desetljeća nije bilo posebno interesantno. Počelo je bacanjem raznih predmeta o plohe, a djeca su uočavala razlike u jačini, boji i visini, odnosno u kvaliteti zvuka. Zatim je uslijedilo pravljenje improviziranih zvečki. U kutije su se stavljali

različiti elementi (riža, grah, pijesak, kamenčići, metalne kuglice i sl.) i tu su dobivene razlike, također i neke terminološke naznake: nešto je šuštal, zveckalo, glasno ili tiho se čulo... Pretpostavlja se da se tada prvi puta čuo termin – šuškalica.

Istraživanje zvukova može biti vezano uz razne industrijsko-otpadne dijelove, ali i uz prirodne. Autorica Došen Dobud (2005) navodi: „Najjednostavnije uvođenje u svijet zvukova bilo bi: početi od zapažanja i razlikovanja onoga što dijete u okruženju nalazi i čuje u različitim zvučnim modalitetima (jačina, boja, tempo...) da bi se time poboljšala zvučna osjetljivost i uvelo ih u svijet oplemenjenih zvukova, veliki i raznovrsni svijet glazbe, u koji se uvode već i predškolci. Doprinos dječjem uvođenju u svijet zvukova, pa i glazbe, čini i istraživanja zvukom i stvaranje zvukova“ (Došen Dobud, 2005: 87).

Odgovitelji koriste razne materijale poput: kutija, čaša, staklenki, čepova, štapića, raznih predmeta iz prirode i sl., kako bi zajedno s djecom izradili instrumente pomoću kojih će istraživati različite zvukove. Izrađenim predmetima se može istraživati šuštanje, cviljenje, zvonjenje, piskanje i ostali zvukovi raznog intenziteta i tempa. Ovakve aktivnosti istraživanja zvukova uvelike pridonose i obogaćivanju djetetova govora.

3.3.Zrak

Zrak je element bez kojeg život ne bi bio moguć. Po svojoj prirodi je zahtjevnija tema od drugih, ali odgojitelj uz maštu i kreativnost može potaknuti niz aktivnosti vezanih uz zrak. Za razliku od drugih prirodnih elemenata zrak ne vidimo što posebno može potaknuti dječju želju za istraživanjem. Jedna od aktivnosti koju možemo provesti je da istražimo kako se zrak nalazi svugdje oko nas i zauzima prostor. Prozirni stakleni akvarij napunimo vodom zatim unutra ubacujemo različite predmete te promatramo mjehuriće koji nastaju i dokazuju prisutnost zraka. Također ubacivanjem različitih predmeta možemo promatrati koji od njih ima više zraka. Kako bi dokazali da zrak zauzima prostor, upotrijebit ćemo balone ili papirnatu vrećicu koje ćemo napuhati i zatim im puknuti. Zatim djecu potičemo na razmišljanje pitanjima poput: Što je puknulo? Što je bilo unutra? Nadalje, možemo izvesti i suprotan proces ispuhivanja kako bi dokazali da zrak zauzima prostor. Istraživačke aktivnosti zraka možemo provesti još i ispitivanjem kako zrak suši mokru površinu, pomoću igre na otvorenom uz pomoć zmajeva i vjetrenjača, kretanje zraka uz praćenje udaha i izdaha, ispitivanje težine zraka uz pomoć svijeće ili golom rukom i sl.

3.4.Magnet

Magnet sadrži svojstva koja ga čine pogodnim za dječja istraživanja. Kako navodi Došen Dobud (2005), dijete nakon otkrića svojstva magneta upozna: privlačenje metalnih predmeta uz pomoć magneta, postojanje magnetnih polova; privlačenje različitih i odbijanje istih polova, te mogućnost magnetiziranja.

Prilikom istraživanja magnetima koriste se razni metalni i nemetalni, kartonski, plastični, drveni i ostali predmeti koji se mogu staviti na raspolaganje. Poželjno je da su magneti raznih veličina i oblika kako bi djeci bilo zanimljivije tijekom istraživanja. „I u igrama s magnetima preferiramo dječja spontana djelovanja, ne ograničavajući izbor predmeta s kojima će se okušati učinak magneta“ (Došen Dobud, 2016: 268).

I u igrama istraživanja magnetom događa se uobičajeni redosljed: najprije otkrivanje pojave, zatim namjerno izazivanje i u konačnici otkrivanje uzroka. Odgojitelj je odgovoran za to hoće li se u igri i istraživanju magnetnog učinka naći dovoljno raznolikog materijala, onoga koji privlači i odbija magnetne. Također, posebna odgovornost odgojitelja je sigurnost djece ukoliko postoji potencijalno opasan predmet te ne može biti u potpunosti opušten da ostavi djecu da sama djeluju.

3.5.Svjetlo i sjena

„Svjetlo i sjena, dan i noć, sumrak i zamračenje, dio su svakodnevice i odraslih i djece“ (Došen Dobud, 2016: 155). Dijete je već svakako upoznato sa razdobljem sunčanih, ljetnih dana i tmurnijim, hladnim zimskim danima. Do svojih vrtićkih dana dijete je također upoznalo i različite nijanse svjetla i sjene.

Odgojitelj može u prikladnim situacijama pokazati djeci poneke jednostavne ogledne o svjetlosti što kod njih može pobuditi interes i postavljanje pitanja o toj pojavi i njezinom uzroku (Došen Dobud, 1995). Svjetlo i sjena, kao neizostavni element dječje igre i istraživanja, koristi se u aktivnostima poput kazališta sjena, izrade lutaka, stvaranje scenskog ugođaja, lom svjetlosti, igre svjetlima i stvaranje duge. Iznimno je važno inicirati dječje prijedloge i uzeti ih u obzir. Vrtić će tako postati mjesto njihovih prvih iskustvenih spoznaja i na tim temeljima će graditi sva ostala znanja.

3.6.Boje

Boje su neiscrpan izvor istraživanja, eksperimentiranja i izražavanja. Mogu biti od različitih vrsta i materijala (olovke, bojice, flomasteri, krede, vodene boje, tempere, tuševi...). Došen Dobud (1995) navodi kako se u predškolskim ustanovama djeci često nude konvencionalna sredstva za nanošenje. Neki od njih su vodene boje uz koje idu kistovi, posudice s vodom i odgovarajući papir. Uporabom konvencionalnih sredstava djeca ne mogu raznovrsnije iskušavati i svestranije upoznavati osobine raznih tvari (tekstil, koža, plastika, skaj, drvo, metal, pijesak i sl.) u dodiru s bojom. Takav pristup, odnosno uporaba konvencionalnog materijala, pravda se time da se djecu želi poštediti nepotrebnih lutanja pa ih se izravno uvodi u tehnike nanošenja boja. Osim toga, ono što se danas smatra nekonvencionalnim možda u budućnosti postane standardnim.

Nekonvencionalnost i raznovrsnost istraživanja boja ostvarit će se različitim materijalima (spužvice, četkice, kistovi, plosnati i valjkasti štapići, čepovi, školjke, obluci, ploške krumpira, perje, vuna, kukuruz, itd.). Ovim materijalima djeca mogu iskušavati razne otiske, praviti pečate te bojati po različitim materijalima iz prirode. Djeci je potrebna raznovrsnost izražavanja, brojno kombiniranje, spontanost i originalnost kako bi stvorili podlogu za rađanje novih inicijativa (Došen Dobud, 2005).

3.7.Prirodnine i priroda

„Izraz prirodnine koristi se za sve elemente iz prirode kojima dijete može manipulirati u svojim istraživanjima, preradama i prezentaciji“ (Došen Dobud, 2016: 170). Tu spadaju raznovrsni tvrdi i meki plodovi kao što su: žir, kesten, lješnjak, orah, razne šišarke, razno voće i povrće, sjemenke, sušeni plodovi, ljekovito bilje i sl. Općenito ubraja se sve ono iz prirode što je dostupno, a nije štetno za dječje zdravlje.

Za istraživanje i oglede poslužit će tradicijski kutići, odnosno prostori „žive“ prirode u koje spada: sađenje biljaka u prikladnim uvjetima, donošenje životinja u unutarnji ili vanjski prostor vrtića, kao i posjet odabranim prirodnim okruženjima (botaničkim i zoološkim vrtovima, parkovima, livadama, šumama i sl.). Također, mogući su posjeti i lovačkim muzejima, eko selima, seoskim domaćinstvima itd. Nadalje, u prirodnine se mogu ubrajati i voda, pijesak i glina. Prirodnine su uglavnom predmeti manipulativnih i praktičnih izražavanja.

Nalaze se uz ostale predmete u istraživanjima vodom, pijeskom, zatim istraživanjima zvukova, boja ili u svim elementima kojima će djeca pridavati značenje i pokušati ih koristiti sa ostalim materijalima (Došen Dobud, 2005). „Plodine različitih veličina, koje se mogu svrstati u sitnije ili izrazito sitne, maloj su djeci prikladne za rukovanje. Time stječu prve senzorne podatke o njima, a osim toga, vježbaju finu motoriku“ (Došen Dobud, 2005: 120).

3.8.Pijesak

Uz vodu, pijesak je djeci drugi najprivlačniji element. Pijesak možemo pronaći svuda, na plažama, uz gradilišta, pješčanicima te nije čudno da i vrtići u vanjskim prostorima raspoložu manjim ili većim ograđenim pješčanicima. „Pijesak je svakako za djecu vrlo primamljiv element, a z vodu i boje smatra se terapijski zanimljiv i koristan“ (Došen Dobud, 2016: 233). Voda se ulijeva, izlijeva, prelijeva, dok se pijesak sipa, usipa, presipa, prospe i sl. Tijek vode doživljava se kao žubor, dok pijesak šušti. U istraživanju pijeska, koristeći razne posude i lijevke dolazimo do neograničenog istraživanja. Iako pijesak ne može mijenjati svoja svojstva kao voda, uz kombinaciju sa vodom pijesak postaje masa kojom djeca mogu oblikovati dvodimenzionalno ili trodimenzionalno. U djelovanju s pijeskom potrebno je zaštititi djecu od njegovih čestica koje mogu izazvati neugodu u dodiru s pojedinim dijelovima tijela. Igre i istraživanja s pijeskom pridonose dječjoj međusobnoj komunikaciji, socijalizaciji, suradnji i psihofizičkom razvoju.

3.9.Oblikovno – simboličke tvorevine (brašno, tijesto, glina, plastelin)

Na samom početku treba napomenuti kako brašno i tijesto pripadaju hrani, ali se mogu koristiti za igru i istraživačke svrhe. Brašno kao kontinuirana masa je meko i podatno te je ugodno za uranjanje ruku i djelovanje s njim (Došen Dobud, 2016). Može se prosipati kroz prste, različite posudice te se može koristiti uglavnom u svemu što se koristi u radu sa vodom i pijeskom: cjediljke, sita, cijevi, lijevci... Miješajući vodu s brašnom dobivamo novi oblik smjese za igru i istraživanje.

Tijesto je smjesa koja nastaje miješanjem brašna i vode. Dobivena smjesa je podatna te djeca uživaju oblikujući je. Po želji se mogu dodavati i drugi sastojci poput prehrambenih boja

ili raznih materijala kako bi obogatili igru. Neki od materijala su: posudice, valjci, kutije, čepovi i sl. Osim klasičnih sredstava za oblikovanje tijesta mogu se ponuditi i materijali pronađeni u prirodi: školjke, pužići, oblutci, češeri, kesteni, grančice, perje i sl.

Glina i plastelin su mase kojima djeca oblikuju i grade. Plastelin koriste za finije, sitne motoričke radnje, dok glinu za one grublje i krupnije. „Što je više dodatnih i raznovrsnih predmeta uz tijesto, glinu i plastelin – to su i veće mogućnosti upoznavanja njihovih međusobnih odnosa i djelovanja tih oblikovnih elemenata na različite i nove predmetne tvorevine sačinjene od različitih materijalnih struktura“ (Došen Dobud, 2016: 251).

4.ULOGA ODGOJITELJA U DJEČJEM ISTRAŽIVANJU

Ključnu ulogu u poticanju interesa za istraživanjem te pružanju podrške djetetovu učenju imaju prvenstveno roditelji, ali i odgojitelji (Ljubetić, 2012). Uloga odgojitelja mijenja se kako se mijenjaju uvjeti, djeca i roditelji. Kako navodi Previšić (2007) odgojitelj kontinuirano uči i istražuje o načinima i strategijama dječjeg učenja, autor je pedagoških puteva i procesa u kojima prevladava podijeljenost između teorije i prakse, kulture i praktičnog područja rada.

Autorica Miljak (1996) ističe kako je tradicionalna uloga odgojitelja u kojoj on izravno podučava djecu sve manje prisutna. Suprotno od toga, uloga odgojitelja usmjerena je na razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja djece te razvoj raznih kompetencija, a postiže se kroz dogovor s djecom, poticanje njihove samostalnosti, autonomije i emancipacije (Miljak, 2009). U takvom procesu, odgojitelj posebnu pozornost posvećuje učenju djece i uključivanju djece u aktivnostima. „Pretpostavka ostvarivanja takve uloge odgojitelja, koju većim dijelom nije moguće unaprijed planirati jer je fokusirana na prepoznavanje i usklađivanje vlastitih akcija s mnoštvom neplaniranih situacija, iziskuje odgovarajuće inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje odgojitelja“ (Slunjski, 2012: 95). Ono bi odgojitelja trebalo „pripremiti za nepripremljenost“ i osposobiti ga za prepoznavanje i snalaženje u nepredvidivim situacijama. Terhart (2001) prema Slunjski (2012) objašnjava kako takav pristup odgojitelja, u čijem središtu se nalaze stvarni interesi djeteta, pruža mnogo prostora za samoorganizaciju i suodgovornost djeteta.

Nadalje, Došen Dobud (2005) ističe kako odgojiteljeva kreativnost može biti produktivna ako polazi od toga da:

- Dijete ima pravo biti ono što jest – proces i razvoj, a ne gotovo stanje;
- Dijete treba i ima pravo primjene svog iskustva na vlastiti način i da tom iskustvu prida značenje koje se njemu čini odgovarajućim;
- Smisao odgojne interakcije je u stimulativnom korištenju.

Koliko će se kreativnost odgojitelja reflektirati na dijete ovisi o tome koliko je odgojitelj u stanju poći od djeteta i njegova stanja. Treba uzeti u obzir i to da se dječji utjecaj reflektira i na odgojitelja, tako da ga bolje shvaća i prihvaća. No, nisu samo odgojitelji nositelji poticajne inicijative za kontakt. Uz odgojitelje i cjelokupno okruženje to je i dijete sa svim svojim interesima i potrebama.

Katz (1993) prema Slunjski (2001) ističe kako je središnja uloga odgojitelja pomoći djeci u pronalaženju odgovarajućih tema i pripremanju okruženja u kojem će djeca istraživati. Kako bi odgojitelj ostvario ovu ulogu, ujedno mora organizirati aktivnosti, evaluirati provedene aktivnosti, poticati djecu i surađivati s njima. Zatim, važno je da ostvaruje i oplemenjuje uvjete predškolske ustanove na način za koji djecu ima smisla. Još jedan od neizostavnih uloga odgojitelja koju ističe Došen Dobud (1995) je stupanje u interakciju s djecom kada uspostavljaju partnerski odnos koji uključuje i učenje:

- Viđenje djeteta na odgovarajući način;
- Uočavanje pojedinosti;
- Divljenje originalnim ostvarenjima;
- Radovanje i oduševljenje zajedno s djecom;
- Iskazivanje osjećaja kada je to situacijski prikladno.

Način odgojiteljevog djelovanja je sličan bilo da je riječ o početnoj inicijativi, o intervenciji tijekom zbivanja ili o uključivanju u aktivnosti djece. Odgojitelj se uključuje raznovrsnim materijalima, partnerstvom u igri, poticajima, ukazivanjem na prikladan model djelovanja, mogućim pomacima kako bi dijete uočilo problem, kako bi se približilo rješenju ili da ga riješi u potpunosti. U procesu rješavanja problema, odgojitelj može dodatno opteretiti ili olakšati problemsku situaciju, brine o tome da dijete ne bude trajno frustrirano, odnosno da neuspjeh ne postane preveliko opterećenje za dijete. Tada odgojitelj mora učiniti nešto kako bi vratio djetetovo samopouzdanje (Došen Dobud, 2005).

4.1. Odgojitelj kao središte dječjeg poticajnog zbivanja

Kako bi se odgojitelj razvijao u svome radu treba posjedovati neke od osobina, a to su, kako navodi Došen Dobud (2016), kreativnost, osjetljivost za probleme, pokretljivost intelekta, sposobnost, originalnost, otvorenost za promjene, maštovitost ili neke druge osobine kao što su: fluentnost, divergentnost, prijemčivost za nova rješenja i sl. To su važne osobine koje bi trebali posjedovati svi djelatnici pa tako i odgojitelji kao važni činitelji dječjeg stimulativnog okruženja. No, bez obzira na pozitivne ili manje pozitivne osobine odgojitelja, odgoj je nužno i samoostvarivanje. Odgojitelj će moći stjecati pozitivne osobine ukoliko nauči zapažati dječja ostvarenja, razmišljati o njima i njihovu nastanku. Jako je važno da odgojitelji od prvog dana

boravka i rada u predškolskoj ustanovi svako dijete prihvate kao osobu sa svojim razvojnim posebnostima. Tim posebnostima odgojitelj treba pristupiti kao prijatelj te poticatelj onoga što uočava kao vrijedno i moguće. Svako dijete ima pravo biti ono što jest jer je ljudska jedinka u procesu razvoja.

4.1.1.Kongruentnost

Biti kongruentan znači usklađeno djelovati s dječjim djelovanjem. Odgoj je diskontinuirani interakcijski odnos u kojemu se mogu događati prirodna razilaženja između poticaja i odgovora na njih. Došen Dobud (2005) navodi „u nastalim procesima mijenjanja djeteta, njegovih ponašanja, pa i samih uvjeta ponašanja treba se snalaziti, biti fluentan, elastičan, prijemljiv, otvoren, jednom riječju, uza sve ostalo, i kongruentan“ (Došen Dobud, 2005: 36). To je jedan od razloga zašto predškolskim ustanovama ne odgovaraju fiksni programi u kojima su predvidljivi ciljevi, sadržaji, metode i sredstva. Suvremeni pristup ne podržava unaprijed postavljene ciljeve, zadatke, etape i metode odgojno-obrazovnog rada. Stoga je suvremeni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja daleko prikladniji u načinima prirodnog učenja i oblikovanja osobnosti kojima se treba težiti. Kurikulum ne može biti jedinstven i težiti istim ciljevima kao i postavljati isti sadržaj očekujući kako će ga sva djeca prihvatiti. „Može biti samo riječ o disperziji istovrsnih sadržaja od kojih svako dijete prihvaća dio koji mu odgovara u danom trenutku. Ako mu ne odgovara, samo odabire drugi iz obilja ponuda oko njega ili ga pronalazi u vlastitim stvorenim interesima i željama (Došen Dobud, 2016: 99).

Nadalje, svaki predškolski program može biti samo opća smjernica, a sve ostalo će ovisiti o okruženju i kvaliteti interakcije s djecom. Treba naglasiti i to da bez obzira koliko odgojitelj poznao opći smjer dječjeg razvoja i odrastanja, u njemu su uvijek individualne varijante. Odgojitelj može biti uvjeren kako poznaje svako dijete i kontekst njegova razvoja te nudeći djeci različite poticaje, odgojitelj ima unaprijed stvorenu sliku dječje reakcije. Međutim, dijete može reagirati neprihvatanjem i pogrešnim tumačenjem odgojiteljevog poticaja. Došen Dobud (2005) ističe kako je u takvim situacijama neophodno eliminiranje direktivnosti i bilo kojeg oblika pritiska na dijete.

Bez obzira za koji se kurikulum odgojitelj odlučio, bitno je da se njime potiču i razvijaju svi potencijali djeteta te da se ostvaruje njegovo samopouzdanje, volja, sloboda i radost

djelovanja. Među dječjim osobinama, Supek (1987) kao pravo bogatstvo ističe spontanost kao važan preduvjet kreativnosti. Također ističe i što dulje održavanje spontanosti kao najdragocjeniji i neponovljiv biser djetinjstva. Nadalje, nijedan kurikulum nije toliko definiran da se ne može mijenjati ili doradivati. Nužno je stalno praćenje njegova ostvarivanja i prikladno interveniranje. Odgojiteljevo stalno praćenje, preispitivanje i istraživanje, u kojem mu kurikulum služi kao odrednica i pravac djelovanja, dovodi do toga da i oni sami postanu sudionici rasta i razvoja i samoostvarivanja povjerene im djece. Time se odgojitelj samoostvaruje i podiže svoju humanu i stručnu vrijednost (Došen Dobud, 2016).

4.2.Partnerstvo

„Partner je višeznačna riječ – sudionik, suigrač, sudrug, suvlasnik, suradnik...“ (Došen Dobud, 2016: 101). Svi ti pojmovi mogu se povezati i sa interaktivnim odgojno-obrazovnim procesom s djecom. Partnerstvo s djecom u bilo kojoj akciji može biti početak odgojiteljeva učenja o načinu interakcije s djecom. Kada naučimo kako dijete vidjeti na pravi način u igri, uočavati pojedinosti, diviti se originalnim ostvarenjima, radovati se zajedno s djecom i iskazivati suosjećanje u prikladnim situacijama, možemo se reći da smo stekli pretpostavke za uključivanje u interakciju s djecom. To je zapravo i prvi element partnerstva (Došen Dobud, 2005).

Oblici partnerstva mogu biti jače ili slabije naglašeni. Nikada nisu istovrsni te su različitog stupnja i intenziteta. Odgojitelj se može uključiti u dječju akciju s prešutnim ili izričitim pristankom djece tako da radi ono što i oni ili daje svoje prijedloge. Djeca se svakodnevno susreću s brojnim izazovima i koriste se različitim strategijama kako bi pronašli rješenje, čak i kada mi odrasli to ne primjećujemo. Važno je pažljivo promatranje djece i razumijevanje logike kojom se vode u pronalasku rješenja te ćemo tako izgraditi višu razinu povjerenja u njihove kompetencije, koje su u stalnom porastu. Slunjski (2008) navodi: „Povratno, povjerenje u djecu i njihove sposobnosti itekako će se odraziti na oblikovanje ne samo kvalitetnije okruženja za učenje nego i na cjelokupan odgojno-obrazovni pristup odgajatelja“ (Slunjski, 2008: 93). Nadalje, autorica ističe kako se odgojiteljevo povjerenje u dijete i njegove sposobnosti odražava na osamostaljivanje djeteta i na razvoj svih njegovih sposobnosti. Kvalitetna podrška dječjoj aktivnosti treba biti usklađena s trenutnom razvojnom razinom djeteta i njegovom perspektivom, odnosno načinom na koji dijete razumije neki

problem. Također, kvalitetna podrška bi djetetu trebala osigurati prijelaz na višu razinu znanja i razumijevanja i temeljiti se na njegovom trenutnom znanju. Stoga odgojitelj prvo treba razumjeti svako dijete, što ono misli i zna te kako neki problem razumije i što ga najviše interesira (Slunjski, 2008).

U većini slučajeva odgojitelj se prihvaća kao partner s prešutnim priznavanjem njega kao kompetentnijeg suigrača. Partnerstvo odgojitelja ima iznimnu vrijednost kada su u pitanju inertna djeca. Međutim, postoje i slučajevi kada je intenzitet partnerstva između odgojitelja i djece takav da se u određenim okolnostima briše dječje priznavanje odgojitelja kao jačega i kompetentnijega (Došen Dobud, 2005).

4.2.1. Verbalna nadmetanja

Partnerska interakcija odgojitelja s djetetom s elementima oponiranja djeluje razvojno stimulatивно i jača dječje samopouzdanje. Autorica Došen Dobud (2005) navodi primjer petogodišnjaka koji u igri traži sol za tortu. Kada mu odgojiteljica ukaže na to kako će torta tada biti slana, dječak odlučno oponira „Ne“ tvrdeći da je torta slatka. Ponovilo se nekoliko puta – tvrdnja i suprotstavljanje. U ovom primjeru prikazana su dva usporedna smjera mišljenja koja isključuju zajedničko sjecište. Jedan smjer temeljen je na dječjem uopćavanju na temelju iskustva da su torte uvijek slatke, dok je drugi odgojiteljičin smjer odnosi na to da dijete uzročno-posljedično poveže činjenice, odnosno kako će torta dodavanjem soli postati slana. Ponekad se u dječjem pariranju odgojitelju nađu elementi za pronalaženje novih dječjih dokaza i podataka te tako djeca oponirajući pronalaze svoja vlastita rješenja (Došen Dobud, 2005).

4.2.2. Pogađanje

Pogađanje djeci može biti zanimljivo i inspirativno, bez obzira pogađa li dijete ili odgojitelj. Odgojitelj pogađanjem potiče djecu i unosi različite osobine onoga što se pogađa (npr. je li meko, tvrdo, je li okruglo, četvrtasto, je li kratko, dugačko i sl.). Vrijednost ovakvog pogađanja je što nudi nešto poznato i što povezane pojmove treba pronaći u nekom drugom pojmu ili nizu. Pogađanje pridonosi osjećaju autonomije i kompetentnosti djece (Došen Dobud, 2005). Igru pogađanja odgojitelj uvijek treba usmjeriti na nešto već poznato djeci te im se tako olakšava izborom nečega simpatičnog, privlačnog, odbojnog i sl. Takav način uvijek pridonosi

i verbalno-spoznajnom bogaćenju i ujedno polazi od djeteta, njegova djelovanja i tvorbi (Došen Dobud, 2016). Također, pogađanje može voditi i prema naraciji, odnosno stvaranju priča. Priča ne mora nužno proizaći iz pogađanja, već iz jednostavnog govornog označavanja gdje naizmjenično nešto dodaju i odgojitelj i dijete te tako potiču i razvijaju dječju maštu (Došen Dobud, 2005).

4.2.3.Pomoć djeci

Ponekad je potrebna neposredna pomoć djeci pa čak i pružanjem modela, odnosno primjera djelovanja. No pomoć neće biti učinkovita ukoliko dijete ne sudjeluje, stoga ni u kom slučaju odgojitelj ne smije obavljati posao koji dijete može obaviti samo (Došen Dobud, 1995).

Pomoć djeci prihvatljiva je onda kada se govori o učinkovitoj pomoći. Dijete se prvo treba okušati te mu treba pružiti pomoć kada je zatraži. Tada odgojitelj demonstrira djeci kako je nešto moguće izvršiti, a zatim prepustiti djeci da dovrše radnju. Odgojiteljeva interakcija s djecom smatra se ulaganjem u budućnost i dječji odgovor uvijek može biti poticaj odgojitelju da promisli zašto se nešto odvijalo na određeni način, a ne na neki drugi.

Poučavanje djece nekoj konkretnoj djelatnosti uvijek zahtjeva razrješenje prethodne dvojbe: je li korisnije neposredno poučavati ili pustiti dijete da istraživački pokuša, uključujući i promašaje. Došen Dobud (2005) navodi: „Neposredno poučavanje brže vodi cilju, ali drugi način vodi i do više iskustava i dragocjene radosti otkrivanja, što je veća dobit za dijete“ (2005: 46). Pouka je opravdana ukoliko dijete inzistira na njoj. Bez obzira dvoumili se mi hoćemo pomoći djetetu ili ne, poučiti ga ili ne poučiti kako da nešto izvrši, jedno se pravilo nikada ne bi trebalo zanemariti, a to je: sve ono što dijete može učiniti samo, njegovo je pravo da to i učini.

Nalog može pripadati vrsti poticaja odgojitelja ili drugih odraslih osoba ukoliko je dan u pravo vrijeme i na pravi način. Nalog je uvijek vezan uz dječju aktivnost i opravdan je u smislu: Potraži! Pokušaj drugačije! I slično (Došen Dobud, 2005). U praksi najčešće nailazimo na nepoticajne naloge, primjerice odgojiteljica se obraća djetetu koje se zavuklo u kućicu „Ustani da i drugi mogu stati!“ Takav nalog je logičan, ali nije stimulativan. Umjesto toga

prihvatljivije bi bilo: „Kako bi još netko mogao stati u kućicu?“ Takav način potaknut će djecu na razmišljanje i pronalazak zajedničkog rješenja.

4.3.Prijenos u drugi sustav

Prijenos iz sustava akcije isprepleće se s verbalnim govornim naznakama. Najprije postoji manipulativnost pa uz nju vezani verbalni iskazi. Zatim verbalni iskazi, uz još prisutna manipulativna kreiranja, postaju sve češći. Krajnji domet je prijenos iz područja manipulativnog u područje verbalnog iznošenja priče uz različite simbole. Kod prijenosa u drugi sustav bitna su pitanja odgojitelja i djece (Došen Dobud, 2016).

4.3.1.Pitanja

Pitanja će uvijek biti aktualna u svakom interakcijskom odnosu. Ne može biti svejedno kako se nešto pita, kojim tonom i izričajem. Smatra se kako bi pitanja trebala pripadati djeci jer je prirodno da pita onaj tko nešto ne zna onoga za koga pretpostavlja da bi mu mogao pružiti željeni odgovor. Međutim, u praksi odgojitelji češće postavljaju pitanja djeci. Došen Dobud navodi: „Odgojitelj pita o onome što je dijete stvorilo ili o čemu ima kakvo znanje, uvjerenje ili makar samo kakvo-takvo vjerovanje ili pretpostavke“ (Došen Dobud, 2016: 113). Pitanjima često želi provjeriti kakvo značenje dijete pridaje nekoj stvari ili stav o nečemu što uključuje i emotivnu sferu.

Područje nepoznanica na koje može biti usmjeren dječji interes je gotovo neiscrpno. Međutim, dječja pitanja često izostaju zbog odgojiteljevih pitanja i neprimjećivanja dječjih interesa i potreba. Odgojitelj često postavlja pitanja i unaprijed očekuje određeni odgovor. Također, ne treba izostaviti činjenicu da ponekada odgovor može biti nepoznanica i onome tko pita. Pitanja odraslih često mogu biti neprimjereni te se lako spotaknuti o njih. „Često nije problem samo u načinu, nego i o količini pitanja koja iziskuju kompletan odgovor u vidu opisa“ (Došen Dobud, 2016: 115). Opis ne treba tražiti na neprimjeren način, već ga se može dobiti spontano. Neprimjereni pitanja često mogu stvoriti i psihološku prepreku između odgojitelja i onoga koga se nešto pita.

Pitanja koliko god da su poželjna, za djecu nisu uvijek laka. Dijete nema usvojenu tehniku postavljanja pitanja i iskazuje ih nepotpuno i razlomljeno te je zbog toga ponekada teško odgonetnuti na što se pitanje zapravo odnosi. Malo dijete još ne osjeća probleme, stoga ne zna kako pitati o nečemu. Po svome dolasku na svijet ono se našlo među bezbroj nepoznatih stvari poput kretanja, zbivanja, međuodnosa i sl. Iz tog razloga dijete može postavljati puno pitanja poput „Što je to?“ i „Zašto?“ što može izbežumljivati odrasle i činiti im se besmislenim. Upravo ta pitanja koja se odraslina mogu učiniti besmislenima jesu ona kroz koje dijete traži smisao stvari i pojava kojima je okruženo (Došen Dobud, 2016).

Kvalifikacija kojom odgojitelj označuje neko dječje djelovanje bi za njega uvijek trebala biti stimulativna. I onda kada treba pohvaliti zasluženi uspjeh, ali i kada treba istaknuti neki nedostatak (pr. „Tvoja kućica nema vrata. Ako netko stanuje u njoj, kako će izići van? Znam da ti to možeš riješiti!“) Dječja kvalifikacija ponekad može biti oprečna, odnosno neprimjerena, ali ipak shvatljiva (pr. „Igračka je umrla jer nije slušala roditelje“) Odrasli često koriste nelogična i neprimjerena obrazloženja te zbog toga dijete olako shvaća stvari. To je vidljivo i iz primjera ako kažemo „Balon je pukao jer je bio zločest“. Umjesto toga prikladnije bi bilo reći „Balon je bio prenapuhan“. Odgojitelji, ali i roditelji, trebaju razmisliti o tome na kakav se način obraćaju djetetu i u kakvim prilikama jer dijete pamti sve što dođe do njega. Mirna i prikladna komunikacija izraz je poštovanja, poželjnih odnosa između djeteta i odgojitelja i stvaranja zajednice u kojoj se svatko osjeća prihvaćenim i vrijednim (Došen Dobud, 2016).

Dogovor je riječ koja se katkad čuje kao odgojiteljevo podsjećanje na nešto. „Dogovor ne smije biti puka riječ, neka vrsta pedagoške poštalice u praćenju i pojačavanju odgajateljevog zahtjeva“ (Došen Dobud, 2005: 54). Koristi se u obraćanju djeci poput: „Dogovorili smo se da ćemo...“. Postizanje dogovora uključuje i pravo onoga s kim se dogovaramo, uvažavanje njegovih prijedloga i razmatranje činjenica. Nakon sklopljenog dogovora imamo pravo podsjećati na dogovor, no moramo imati na umu i činjenicu da dijete može reagirati impulzivno i zaboraviti na nj.

Čuvstveni aspekt interakcije s djecom ili djece s okolinom traži od odgojitelja da maksimalno vodi računa o tome da je prva dječja reakcija na nešto što se zbiva oko njega čuvstveno očitovanje, a da iza toga uslijedi istraživanje. Odgojitelj se treba empatično odazvati na dječja izražavanja čuvstva radovanjem, divljenjem, čuđenjem, ljubavlju ili srđžbom na ono što je prouzročilo dječju srđžbu. „Sa svim tim i u toj najintimnijoj domeni djetetova bića postizavat će se kongruentnost, sukladnost, zaokružujući tako i na tom području punu cjelinu

svoje interakcije s djetetom“ (Došen Dobud, 2005: 55). Nadalje, odgojitelj će tako potpunije upoznati i razumjeti dijete, a pomoći će i djetetu da i ono nauči bolje prepoznati svoje vlastite osjećaje.

4.3.2.Socijalizacijski odnosi

Nastaju kao proizvod suživota djeteta s drugima, najprije sa obitelji, a zatim u predškolskoj ustanovi. Odgojitelj, uz roditelje, značajno utječe na oblikovanje osobnosti djeteta i njegovu uspješnu socijalizaciju. Socijalizacijski odnosi razvijaju se iz interakcije djece s okruženjem te posebice s drugom djecom bliske dobi. Došen Dobud (2005) navodi: „Odgajatelj posreduje tim procesima posebno u situaciji povremenih nesklada što su dio razvoja dječjeg socijalnog bića“ (Došen Dobud, 2005: 55). Osamostaljivanje djece u igri najčešće ima svoj uzrok u postizanju socijalizacije. Sama igra ili neka druga djelatnost djeteta uz dijete prilika su da dijete uoči djelovanje drugoga, ne uzimajući u obzir hoće li se iz toga razviti vrsta oponašanja ili težnja kako bi se odmjerile snage. Djelovanjem uz drugo dijete, dijete postepeno uči razlikovati svoje akcije od drugoga te će da su nastali međusobni odnosi ono što razlikuje osobu od osobe.

Suradničke odnose najbolje je ostvariti u situacijama u kojima je suradnja prirodna potreba. To primjerice mogu biti situacije u kojima će dijete pridržavati nešto drugom djetetu, dodavati mu, naizmjenično će nešto izvršavati i sl. Također, treba spomenuti i igru uloga kao važnog elementa za stvaranje socijalizacije. I tu je jako bitno partnersko uključivanje odgojitelja, ali on sam mora zaključiti kada je njegovo uključivanje poželjno, a kada nije.

4.4.Dokumentiranje i praćenje djece

„Dokumentacija predstavlja svojevrsni „alat za promatranje“ procesa učenja djeca koji odgajateljima omogućuje bolje razumijevanje, a time i osiguranje kvalitetnije podrške tom procesu“ (Slunjski, 2012: 82). Pridonosi kreiranju kulture uključenosti i dijaloga između svih sudionika koji su uključeni u odgojno-obrazovni proces.

Dokumentiranje podrazumijeva sustavno prikupljanje dokumentacije koja uključuje:

- pisane anegdotske bilješke;
- dnevnike;

- transkripte razgovora;
- dječje likovne prikaze;
- grafičke prikaze;
- makete;
- audio i videozapise;
- fotografije;
- slajdove i dr. (Slunjski, 2012).

Dokumentiranje omogućuje cjelovit uvid i refleksiju odgojitelja o raznim iskustvima djece tokom aktivnosti. Harris-Heml (2007) prema Slunjski (2012) navodi kako je neki nazivaju „prozorom u svijet učenja djece“. Simbolički gledano, prozor je otvor na zidu koji propušta svjetlo i zrak, odnosno uvid odgojitelja i oblikovanje primjerenih intervencija koje pogoduju učenju djeteta.

Kvalitetna dokumentacija omogućuje:

- praćenje učenja i postignuća djeteta u svim razvojnim područjima;
- uvid u kompleksna iskustva učenja djeteta koja proizlaze iz integriranog učenja;
- sustavno praćenje i bilježenje specifičnih interesa i napretka svakog djeteta;
- uočavanje onoga što djeca uče kroz istraživanje i interakciju s odraslima, drugom djecom i materijalima za učenje;
- pomoć odgojiteljima u procjeni dječjih znanja i sposobnosti;
- uočavanje prednosti osiguravanja kvalitetnih materijala za učenje (Slunjski, 2012).

Postoji više namjena i oblika dokumentiranja aktivnosti djece. Djecu je potrebno promatrati u raznim situacijama i na razne načine kako bi se stvorila cjelovita slika o njihovim interesima i mogućnostima. Pojedine aktivnosti promatranja i dokumentiranja se unaprijed planiraju, dok se pojedine događaju spontano. Hutchin (2006) prema Slunjski (2012) ističe kako bi u svakom slučaju prikupljena dokumentacija trebala olakšati razumijevanje djeteta. Svrha pedagoške dokumentacije nije ocijeniti ili procijeniti dijete, već gledati ga, slušati i razumjeti. Odgojitelj u svom radu svakodnevno otkriva nove mogućnosti i oblike dokumentiranja, stoga im može pomoći podjela namjena i oblika.

Harris-Helm (2007) prema Slunjski (2012) navodi svrhe dokumentiranja i različite oblike dokumentacije:

-Svrha dokumentiranja:

- razvoj kurikuluma;
- procjena postignuća i kompetencija djece;
- profesionalno učenje;
- komunikacija s drugima.

-Oblici dokumentacije:

- individualni portfolio;
- uratci djece (individualni i zajednički);
- samorefleksije djece,
- narativni oblici;
- opservacije postignuća djece.

Razmjena iskustava odgojitelja koristeći različite oblike dokumentacije ima veliku ulogu u njihovom profesionalnom razvoju. Dokumentacija je važna sastavnica zajedničkih refleksija odgojitelja. Refleksija odgojitelja gradi znanje u samoj akciji ukoliko analiziraju i promišljaju o vlastitim i tuđim postupcima. Na temelju te refleksije odgojitelji rekonstruiraju i planiraju daljnji odgojno-obrazovni rad (Šagud, 2006).

5.POTICAJNO OKRUŽENJE

Okruženje treba biti bogato, poticajno i raznovrsno tako da djeci svakodnevno omogućuje razne aktivnosti, načine istraživanja i rješavanja problema. Slunjski (2008) ističe kako je: „važno stalno imati na umu da: okruženje najснаžnije određuje kvalitetu iskustva djece rane dobi, a time i kvalitetu njihova učenja“ (2008: 17). U takvom okruženju djeca cjelovitije izgrađuju znanje i razumijevanje okoline.

Valjan Vukić (2012) ističe kako je: „poticajno okruženje „bogato opremljen prostor“ koji dijete, u suradnji s ostalima (vršnjacima i odraslim osobama) potiče na istraživanje „svijeta“ kojim je okružen, uči se odnosu s drugima i postaje socijalno i emocionalno dobro „prilagođena“ osoba, koja je u mogućnosti uspostaviti zadovoljavajuće odnose s okruženjem“ (Valjan Vukić, 2012: 128). Djeca najbolje uče živeći i neposredno istražujući svijet oko sebe u bogatom i poticajnom okruženju za učenje. Kvalitetno i poticajno okruženje omogućuje djeci različita područja istraživanja. Odstupa se od tradicionalnog organiziranja aktivnosti, kojima upravljaju odrasli i usmjereni su na sadržaj, te se organizira kvalitetno okruženje vrtića koje nastoji poticati samoinicirano učenje djece. U takvom okruženju dijete svakodnevno može stupati u interakcije s raznim sadržajima učenja (jezičnim, glazbenim, likovnim, matematičkim, prirodoslovnim i mnogim drugim). Takve aktivnosti će u većini slučajeva za dijete imati istraživački karakter. Dijete uči čineći, surađujući s drugima te bi okruženje trebalo biti multisenzorično, odnosno poticati djecu na istraživanje različitih modaliteta (istraživanje zvuka, mirisa, boja, tonova i sl.) (Slunjski, 2008).

Veliku ulogu u oblikovanju poticajnog okruženja imaju odrasli, odnosno odgojitelji. Slunjski (2001) navodi kako iz okruženja poticajnog za učenje jasno proizlazi uloga odgojitelja, a to je kontinuirano stvaranje takvog okruženja. Petrović-Sočo (2009) ističe kako promatrajući i slušajući djecu odgojitelj organizira kvalitetno fizičko i socijalno okruženje za učenje i istraživanje. Slično navodi i Hajdin (2009) kako promatranjem djece i njihovih aktivnosti dolazimo do saznanja što dijete interesira te na temelju toga pripremamo okruženje.

Odgojitelj treba stvarati uvjete u kojim dijete može učiti i činiti samostalno. Sindik (2008) navodi kako: „Poticajno okruženje za učenje djeteta treba biti dinamično, treba polaziti od djeteta i njegovih interesa i neprestano stimulirati potencijale djeteta, omogućujući interakciju djece s materijalima, ali i interakcije s drugom djecom i odraslima“ (Sindik, 2008: 145). Odgojitelj treba osmisliti okruženje u kojemu će djeca samostalno ili uz pomoć odgojitelja

provoditi aktivnosti, te istraživati socijalnu sredinu i materijale koji moraju biti konkretni i važni.

Bogata ponuda materijala omogućuje djeci prirodan put dobivanja informacija, konstruiranje znanja i rješavanje problema (Sindik, 2008). Materijal bi trebao biti takav da dijete može njime neposredno manipulirati i istraživati, eksperimentirati, transformirati i stvarati različite konstrukcije. „Materijal treba djecu poticati na postavljanje, provjeravanje, revidiranje vlastitih pretpostavki i osobnih zamisli o određenom problemu koji ih zanima te im olakšavati komuniciranje idejama i novim spoznajama s drugom djecom“ (Sindik, 2008: 145). Vrtićko okruženje mora biti takvo da potiče neovisnost, suradnju, međusobno uvažavanje, postavljanje pitanja, razgovor, istraživanje, refleksiju i samoevaluaciju djece i odgojitelja (Slunjski, 2001). Okruženje za učenje i istraživanje odnosi se na čitav kontekst učenja, a najkvalitetnije što potiče je sloboda i samostalnost djeteta.

Nadalje, uz materijale važan je i prostor u kojem dijete boravi. Petrović-Sočo (2009) smatra kako bi prostor u kojem dijete uči i istražuje trebao biti topao i zanimljiv, pružati mu osjećaj sigurnosti, poticati ga na učenje, ali isto tako treba pružiti djetetu i kutak za osamljivanje kada je to potrebno. Prostorno okruženje uključuje sve u i oko vrtića: zidovi, podovi, namještaj, igračke, igralište i sl. Sve to zajedno utječe na iskustvo djeteta. Miljak (1996) ističe kako prostor treba oblikovati po mjeri djeteta. Dijete ne voli biti zatvoreno i ograničeno u kretanju, već voli dinamiku i promjene. Valjan Vukić (2012) navodi kako: „izdvajanje djece iz „stvarnog svijeta“ i ograničavanje njihova kretanja u prostore koji su namijenjeni isključivo njima, odraz je nerazumijevanja dječjih razvojnih potreba, nepovjerenja u njih same, ali i djelomična izolacija iz svijeta odraslih“ (Valjan Vukić, 2012: 129). Kroz slobodu kretanja prostorom i slobodu izbora materijala dijete istražuje, donosi nove odluke, preuzima odgovornost za vlastite izbore i aktivnu ulogu u procesu stjecanja novih znanja i iskustva (Sindik, 2008).

6.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1.Cilj istraživanja

Istražit će se uloga odgojitelja u planiranju i provođenju aktivnosti, odnosno aktivnosti putem kojih potiču istraživačke sposobnosti kod djece te stavove odgojitelja ~~za~~ o važnosti provedbe istraživačkih aktivnosti sa djecom. Cilj ovog istraživanja je istražiti organiziranje istraživačkih aktivnosti u dječjem vrtiću.

6.2.Hipoteza istraživanja

U istraživanju se polazi od pretpostavke da odgojitelji organiziraju različite vrste istraživačkih aktivnosti s djecom.

6.3.Instrument

Za potrebe istraživanja izrađen je anketni upitnik koji se sastoji od tvrdnji na Likertovoj skali. U uvodnom dijelu ankete ispitanici su zaokruživali spol, upisivali godine radnog staža, starosnu dob te mjesto u kojem se nalazi dječji vrtić.

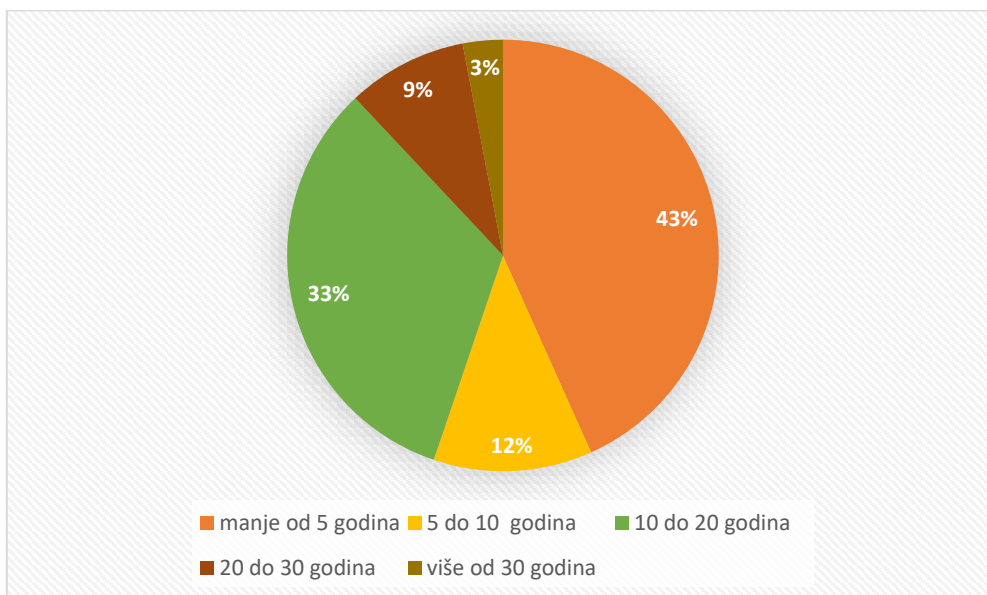
U prvom dijelu ispitanici su trebali odgovoriti na sljedeće pitanje: „U Vašoj skupini najzastupljenije istraživačke aktivnosti su“: zvuk, voda, zrak, magnet, svjetlo i sjena, težina, boja, miris i okus, zemlja i tlo“. Pored svakog odgovora ispitanici su trebali zaokružiti odgovore: 1-nikada, 2-rijetko, 3-ponekada, 4-često i 5-uvijek.

Drugi dio ankete sastojao se od kratkih pitanja u kojem su ispitanici mogli odgovoriti potvrdno, višestrukim odgovorom ili nadodati svoj odgovor ukoliko je bilo potrebno.

Anketa je provedena online među kolegama odgojiteljima. Svako pitanje bit će obrazloženo te grafički prikazano.

6.4.Uzorak

Uzorak čini 67 ispitanika od čega je 65 odgojiteljica i 2 odgojitelja. Ispitanici su različite starosne dobi u rasponu od 23 do 62 godine, te dolaze is različitih gradova. Najveći broj ispitanika bio je iz Zadra, zatim iz Zagreba, Velike Gorice, Šibenika, Splita, Vodica te ostalih mjesta zadarske županije. Ispitanici su različitih godina radnog staža. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 29 (43,3%) ima manje od 5 godina radnog staža, 22 ispitanika (32,8%) ima 10 do 20 godina radnog staža, 8 ispitanika (11,9%) 5 do 10 godina radnog staža, 6 ispitanika (9%) ima 20 do 30 godina radnog staža te 2 ispitanika (3%) više od 30 godina radnog staža. (Slika 1)

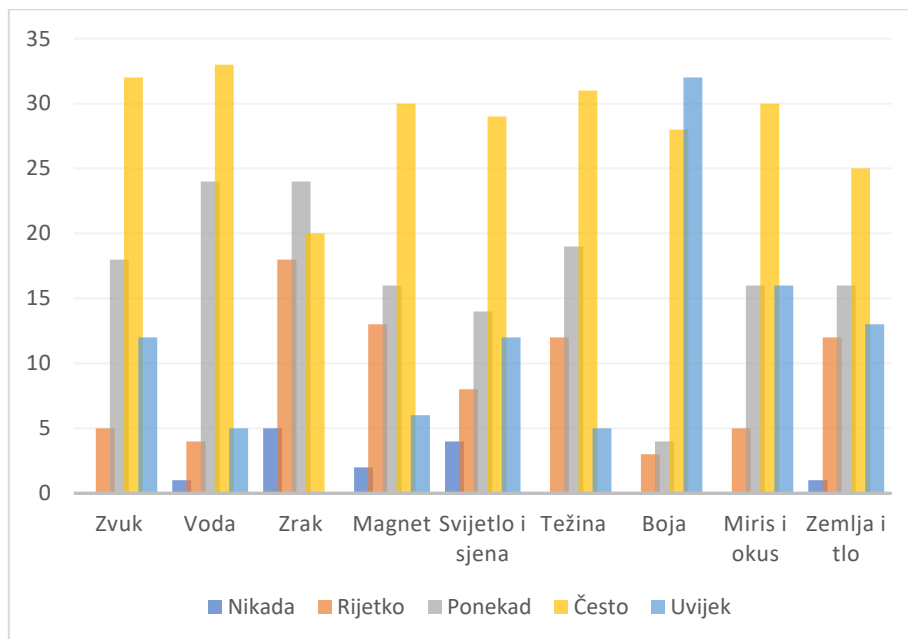

Slika 1 Godine radnog staža

6.5.Rezultati i rasprava

6.5.1.Vrste istraživačkih aktivnosti u skupini

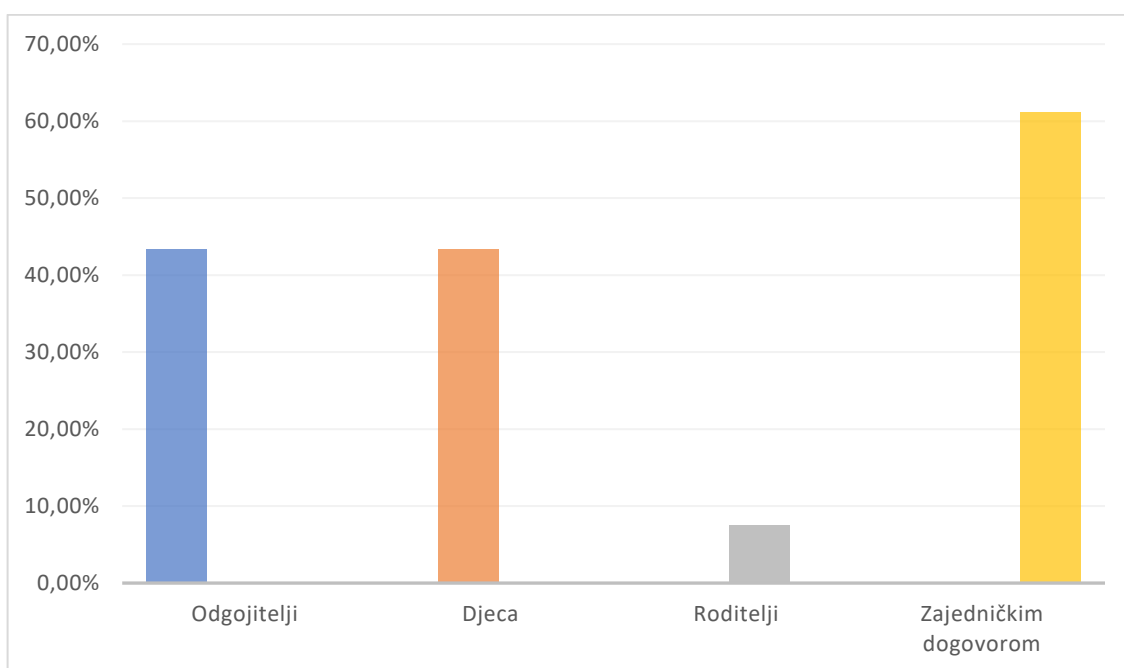
Istraživanje je pokazalo da najveći broj odgojitelja, prilikom odabira tema istraživačkih aktivnosti, uvijek odabere temu boja (47,8 %). Veliki broj odgojitelja često odabere temu voda (49,3 %), zvuk (47,7%), težina (46,3%), dok podjednak broj odgojitelja često odabire temu magnet i svijetlo i sjena (44 %). Jednak broj odgojitelja ponekada bira temu zrak i voda (35,9 %), dok manji broj odgojitelja ponekad bira temu težina i zvuk (25,4%). Aktivnosti za koje su odgojitelji izjavili da ih izabiru rijetko u najvećem broju su zrak (26,9 %) te magnet (19,4 %). Aktivnosti koje nikada ne odabiru su u malom broju, a to su: zrak (7,4 %), svijetlo i sjena (6 %), magnet (3 %), te voda i zemlja i tlo (1,5 %). Ostale aktivnosti nemaju niti jedan glas jer ih odgojitelji nikada ne odabiru.

Slika 2 Teme istraživačkih aktivnosti

6.5.2. Način odabira tema istraživačkih aktivnosti

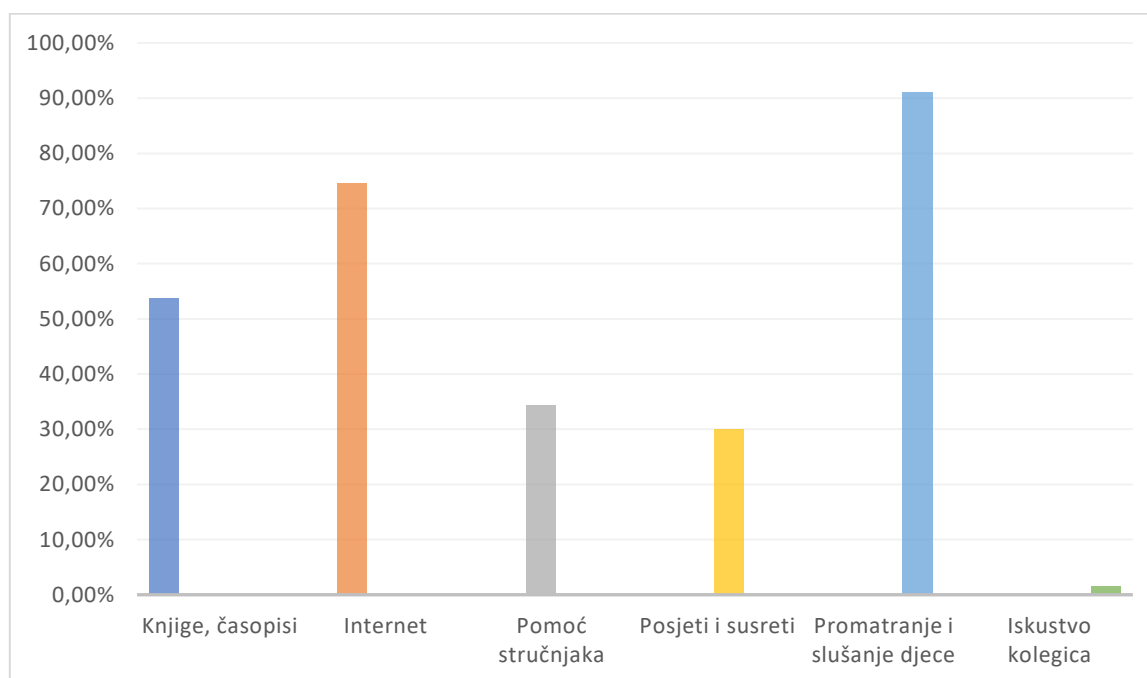
Istraživanje je pokazalo, da prilikom odabira tema istraživačkih aktivnosti, najveći broj odgojitelja, njih 41 (61,2 %), temu bira u dogovoru s djecom. Podjednak broj odgojitelja, odnosno njih 29 (43,3 %) izjavljuje kako temu biraju oni samostalno ili djeca. Tek 5 odgojitelja (7,5 %) tvrdi kako teme istraživačkih aktivnosti biraju roditelji (Slika 3).

Slika 3 Odabir tema istraživačkih aktivnosti

6.5.3. Priprema za provedbu istraživačkih aktivnosti

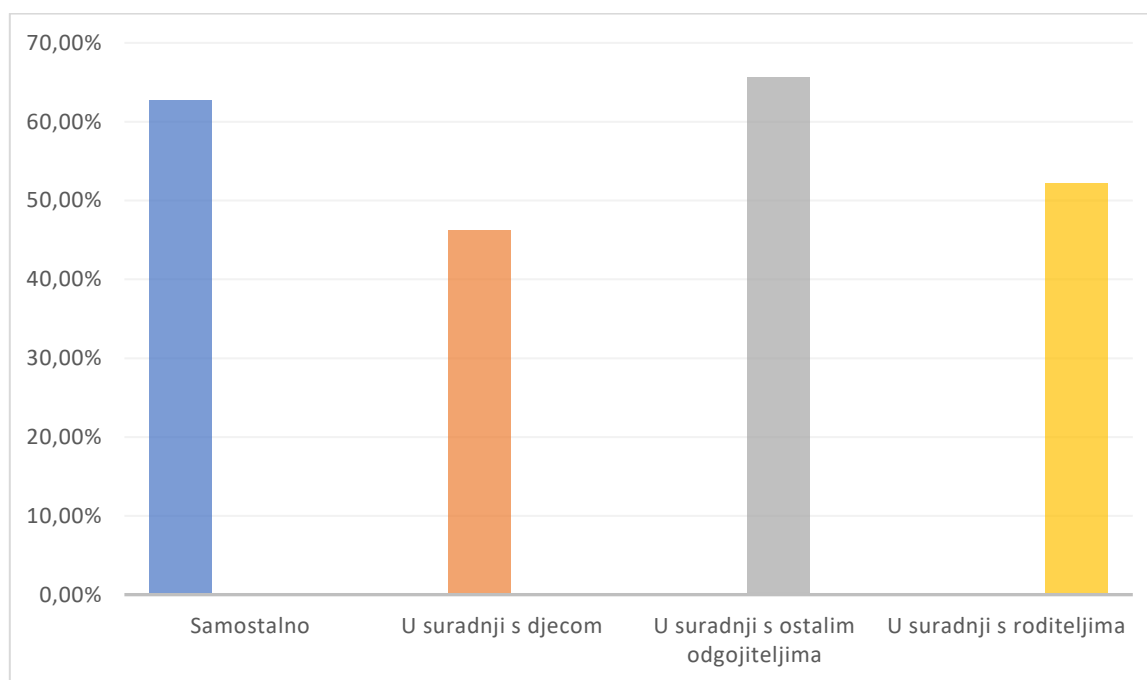
Istraživanje je pokazalo da se 61 odgojitelj (91 %) za istraživačke aktivnosti priprema promatranjem i slušanjem djece. Drugi najzastupljeniji način pripreme odgojitelja (74,6 %), odnosno njih 50, je putem interneta. Knjige i časopise koristi 36 odgojitelja (53,7 %), dok 23 odgojitelja (34,3 %) se priprema uz pomoć stručnjaka. 20 odgojitelja (29,9 %) priprema se putem posjeta i susreta. Jedan odgojitelj (1,5 %) dodaje svoj odgovor u kojem navodi kako se za istraživačke aktivnosti priprema na temelju iskustva kolegica (Slika 4).

Slika 4 Pripremanje odgojitelja za istraživačke aktivnosti

6.5.4. Sakupljanje materijala za provedbu istraživačkih aktivnosti

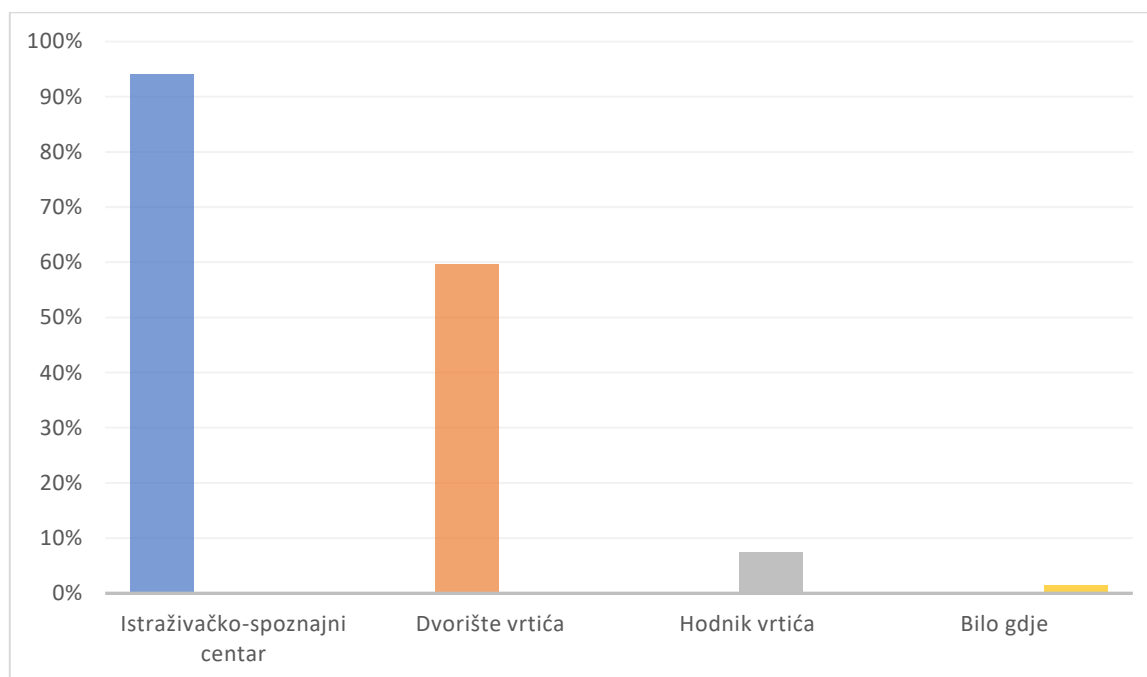
Istraživanje je pokazalo kako 44 odgojitelja (65,7 %) materijal za provedbu istraživačkih aktivnosti prikuplja u suradnji s ostalim odgojiteljima. 42 odgojitelja (62,7 %) samostalno prikuplja materijale, dok 35 odgojitelja (52,2 %) surađuje s roditeljima i tako prikuplja materijale. Suradujući s djecom materijal prikuplja 31 odgojitelj (46,3 %) (Slika 5).

Slika 5 Prikupljanje materijala za provedbu istraživačkih aktivnosti

6.5.5. Mjesto organizacije istraživačkih aktivnosti

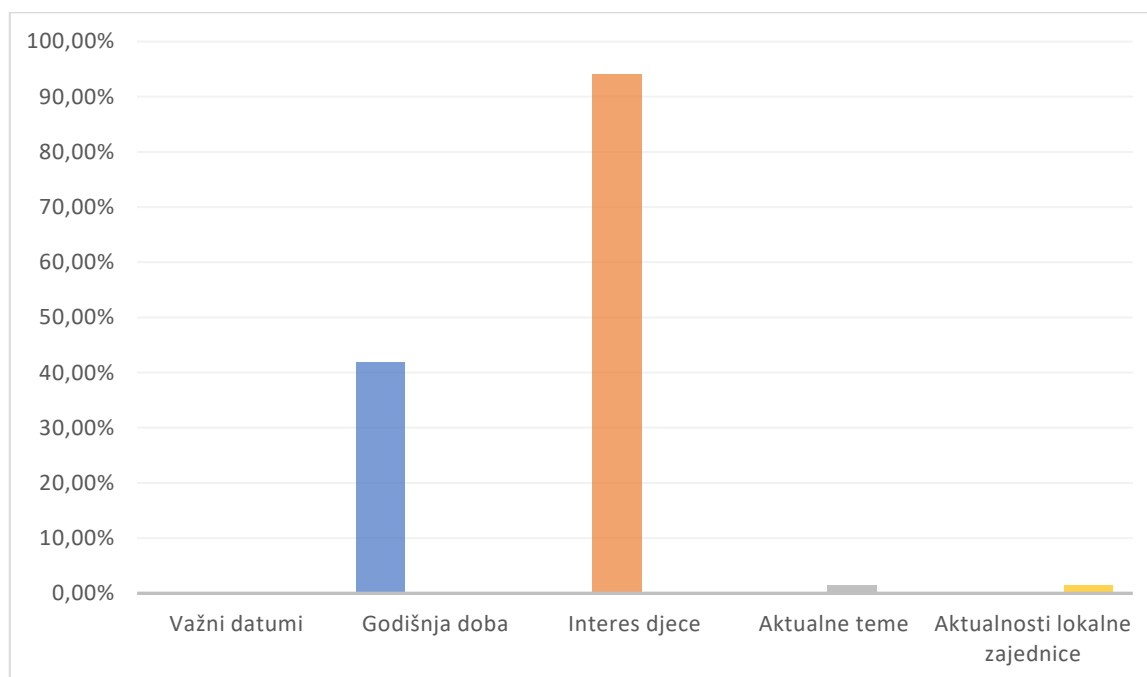
Istraživanje je pokazalo da 63 odgojitelja (94 %) istraživačke aktivnosti organizira u istraživačko-spoznajnom centru. U dvorištu vrtića istraživačke aktivnosti organizira 40 odgojitelja (59,7 %), dok u hodniku vrtića 5 odgojitelja (7,5 %). Jedan odgojitelj (1,5 %) dodaje odgovor kako istraživačke aktivnosti organizira kad god i gdje god je to moguće (Slika 6).

Slika 6 Mjesto organizacije istraživačkih aktivnosti

6.5.6. Povezanost istraživačkih aktivnosti

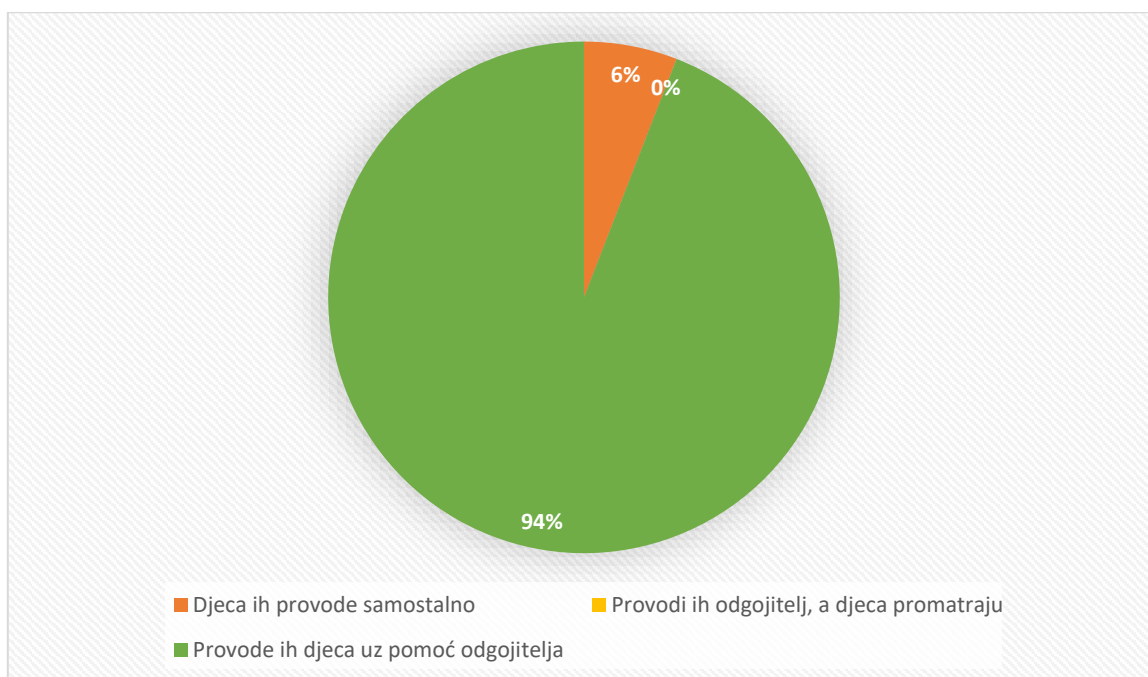
Istraživanje je pokazalo da 63 odgojitelja (94 %) istraživačke aktivnosti veže uz interese djece. 28 odgojitelja (41,8 %) uz godišnja doba, dok 17 odgojitelja (25,4 %) istraživačke aktivnosti veže uz važne datume. Dvoje odgojitelja (3 %) dodaje svoj odgovor u kojemu navode kako istraživačke aktivnosti vežu uz neku aktualnu temu ili uz aktualnosti lokalne zajednice (Slika 7).

Slika 7 Povezanost istraživačkih aktivnosti

6.5.7. Način provedbe istraživačkih aktivnosti

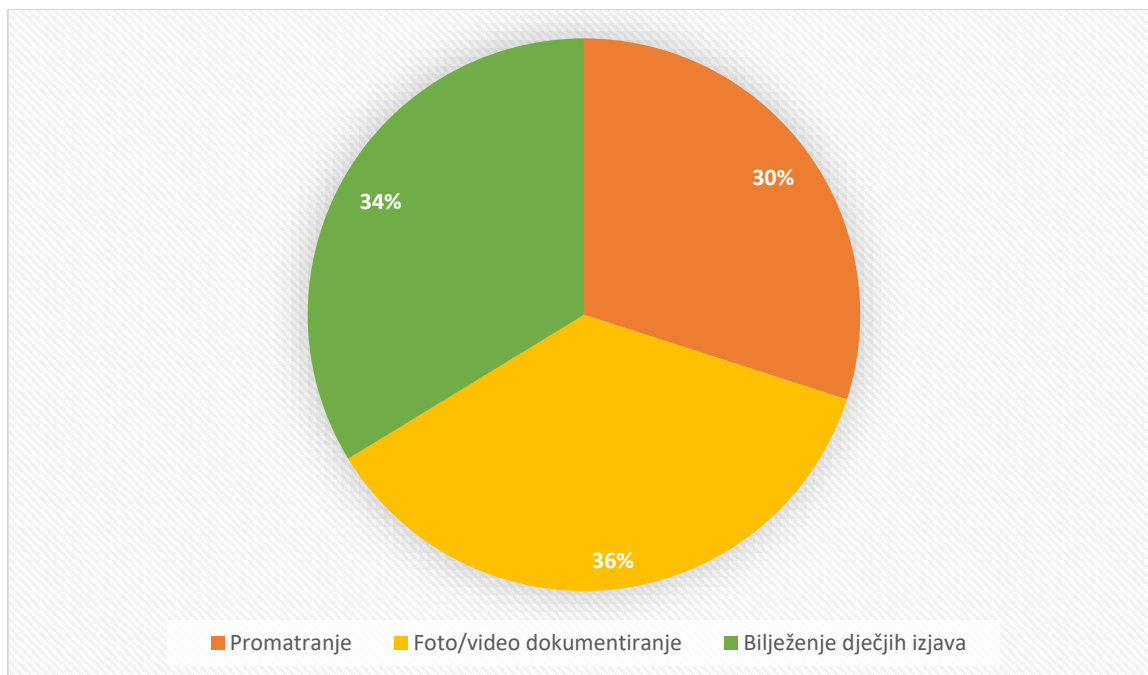
Istraživanje je pokazalo kako 63 odgojitelja (94,1 %) istraživačke aktivnosti provodi zajedno sa djecom, dok 4 odgojitelja (5,9 %) navode kako istraživačke aktivnosti djeca provode samostalno. Niti jedan odgojitelj nije izjavio kako istraživačke aktivnosti provode oni sami, a djeca ih promatraju (Slika 8).

Slika 8 Tko provodi istraživačke aktivnosti u skupini

6.5.8. Odgojiteljevo dokumentiranje istraživačkih aktivnosti

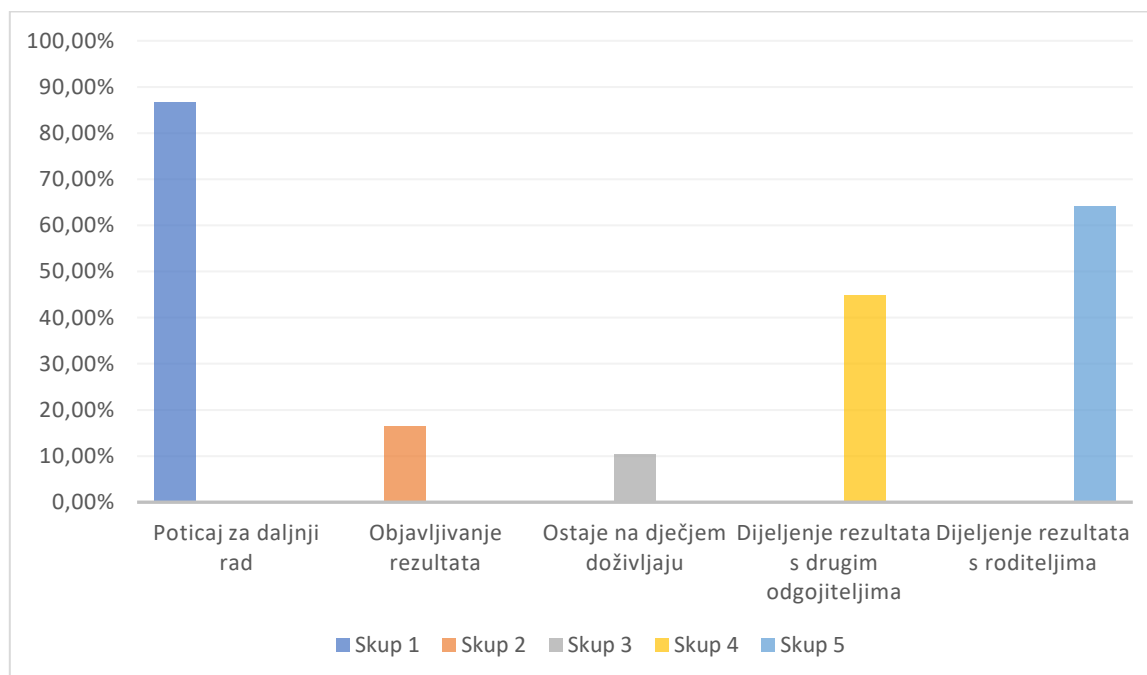
Istraživanje je pokazalo kako 58 odgojitelja (86,8 %) istraživačke aktivnosti foto/video dokumentira. 54 odgojitelja (80,6 %) bilježi dječje izjave, dok 48 odgojitelja (71,6 %) promatra istraživačke aktivnosti (Slika 9).

Slika 9 Kako odgojitelji prate istraživačke aktivnosti

6.5.9. Aktivnosti nakon provedbe istraživačkih aktivnosti

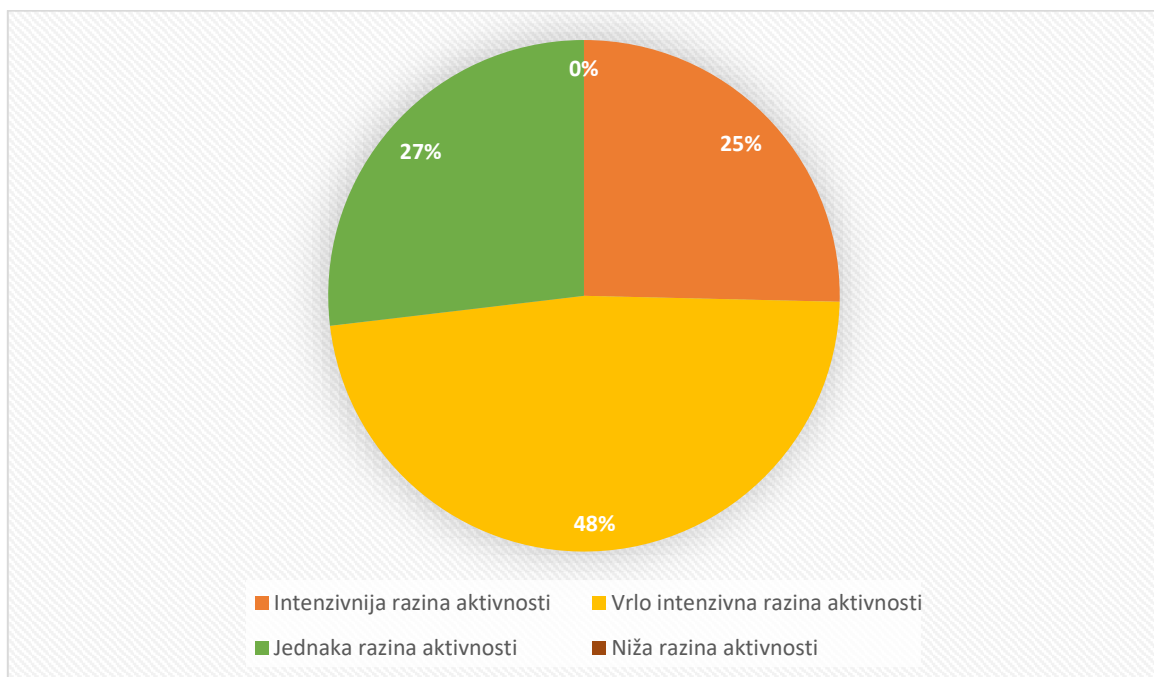
Istraživanje je pokazalo kako 58 odgojitelja (86,6 %) ishode istraživačkih aktivnosti koristi kao poticaj za daljnji rad. 43 odgojitelja (64,2 %) rezultate dijeli s roditeljima, dok 30 odgojitelja (44,8 %) rezultate dijeli s drugim odgojiteljima. 11 odgojitelja (16,4 %) nakon provedbe istraživačkih aktivnosti objavljuje rezultate te 7 odgojitelja (10,4 %) ostaje samo na dječjem doživljaju (Slika 10).

Slika 10 Uporaba rezultata nakon provedbe istraživačkih aktivnosti

6.5.10. Razina aktivnosti djece u istraživačkim aktivnostima

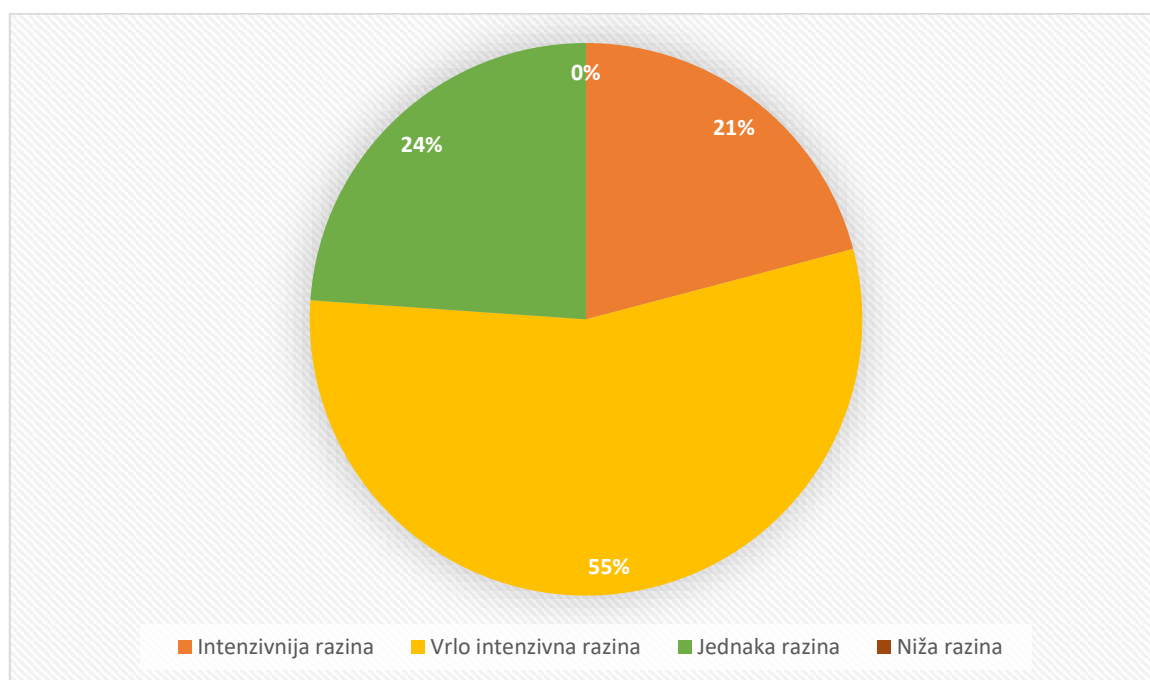
Istraživanje je pokazalo kako 32 odgojitelja (47,8 %) izjavljuje da je razina komunikacije tijekom istraživačkih aktivnosti vrlo intenzivna. 18 odgojitelja (26,9 %) smatra kako je razina aktivnosti u istraživačkim aktivnostima jednaka kao u drugim vrstama aktivnosti. 17 odgojitelja (25,4 %) smatra kako je razina aktivnosti intenzivnija nego u drugim vrstama aktivnosti. Niti jedan odgojitelj ne smatra kako je razina aktivnosti u istraživačkim aktivnostima niža nego u drugim vrstama aktivnosti (Slika 11).

Slika 11 Razina aktivnosti u istraživačkim aktivnostima

6.5.11. Razina komunikacije i interakcije djece u istraživačkim aktivnostima

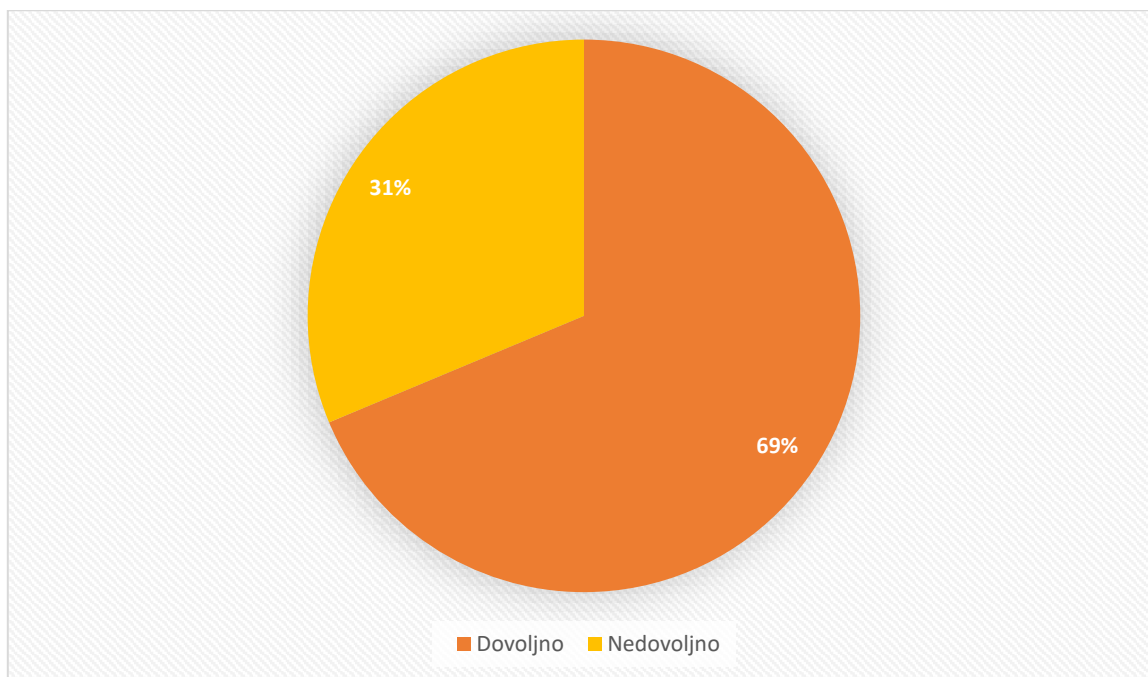
Istraživanje je pokazalo kako 37 odgojitelja (55,2 %) smatra da je razina komunikacije i interakcije djece vrlo intenzivna u odnosu na ostale vrste aktivnosti. 16 odgojitelja (23,9 %) smatra kako je razina jednaka kao u drugim vrstama aktivnosti, dok 14 odgojitelja (20,9 %) smatra kako je razina komunikacije i interakcije intenzivnija. Niti jedan odgojitelj ne smatra kako je razina komunikacije i interakcije djece niža nego u drugim vrstama aktivnosti (Slika 12).

Slika 12 Razina komunikacije i interakcije djece

6.5.12. Učestalost provedbe istraživačkih aktivnosti u skupini

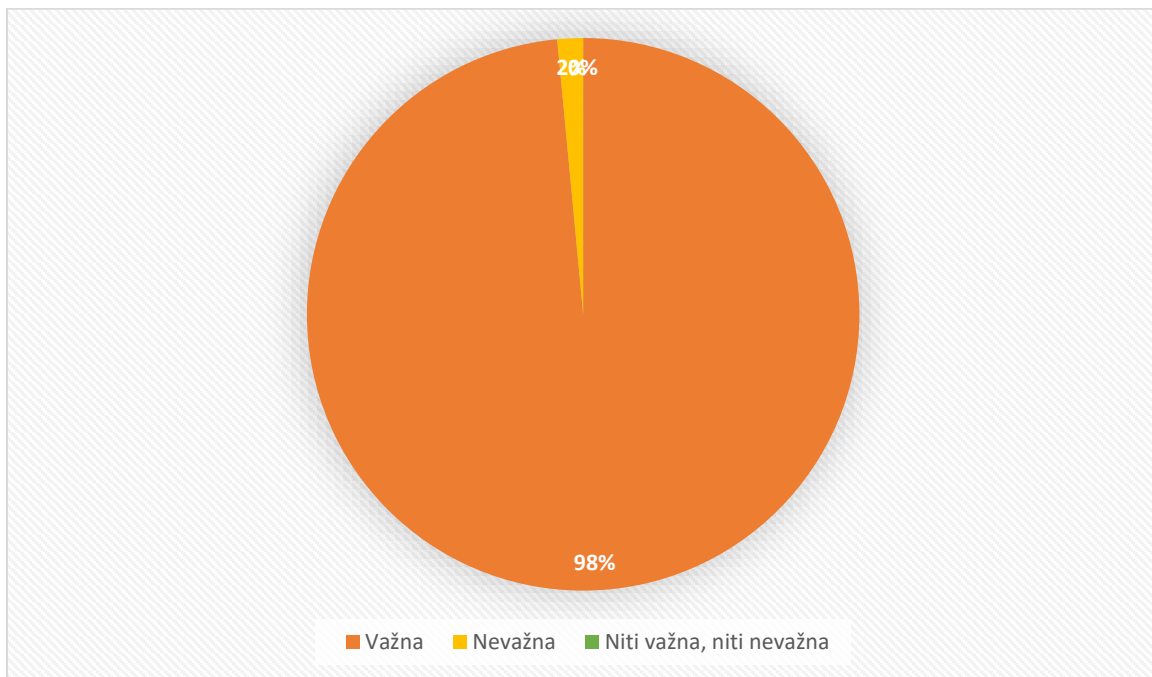
Istraživanje je pokazalo kako 46 odgojitelja (68,7 %) smatra kako istraživačke aktivnosti provodi u dovoljnoj količini, te 21 odgojitelj (31,3 %) smatra kako nedovoljno provodi istraživačke aktivnosti. Time se potvrdila hipoteza kako odgojitelji dovoljno provode istraživačke aktivnosti u skupini (Slika 13).

Slika 13 Količina provedbe istraživačkih aktivnosti

6.5.13. Važnost istraživačkih aktivnosti u skupini

Istraživanje je pokazalo kako 66 odgojitelja (98,5 %) smatra da je provedba istraživačkih aktivnosti važna, dok samo jedan odgojitelj (1,5 %) smatra kako je provedba istraživačkih aktivnosti niti važna niti nevažna. Niti jedan odgojitelj nije izjavio kako je provedba istraživačkih aktivnosti u skupini nevažna. Gotovo svi ispitanici, odnosno odgojitelji, su svjesni važnosti provedbe istraživačkih aktivnosti te se time cilj ovog istraživanja pokazao točnim (Slika 14).

Slika 14 Važnost provedbe istraživačkih aktivnosti

6.6. Rasprava

U dječjem vrtiću jako je širok izbor aktivnosti kojima dijete može istraživati i učiti. Neke aktivnosti su ipak zastupljenije od drugih, a to su: boja te miris i okus. Također, vrlo često provedene aktivnosti su: zvuk, voda, magnet, težina, svjetlo i sjena te zemlja i tlo. Rijetko koju aktivnost odgojitelji nikada ne biraju te su gotovo sve aktivnosti u određenoj mjeri zastupljene.

Sve navedene aktivnosti zahtijevaju pripremu odgojitelja. Najčešće odgojitelji slušaju želje i interese djece te u skladu sa time provode aktivnosti. Također, često se savjetuju sa ostalim odgojiteljima oko aktivnosti te jako malo sa roditeljima. Takav oblik suradnje s roditeljima bi svakako bilo poželjno poboljšati. Nadalje, postoje mnogi izvori informacija kojim se odgojitelji mogu poslužiti u pripremi. Najčešće se odgojitelji vode slušanjem i promatranjem djece, što znači da uvažavaju dječje interese, zatim koristeći internet i stručnu literaturu. Često se pripremaju na temelju posjeta i susreta te uz pomoć stručnjaka. Ovakav oblik suradnje je poželjan iz razloga što jedni od drugih mogu dosta učiti te što u većini predškolskih ustanova manjka pedagoga ili ih uopće i nema. Također, važan je i sam materijal kojima će se provoditi aktivnosti. Vrtići imaju dosta materijala, ali ponekada je potrebna pomoć u prikupljanju. Istraživanje je pokazalo kako odgojitelji, osim što samostalno prikupljaju materijal, jako dobro surađuju s ostalim odgojiteljima i roditeljima.

U odgojno-obrazovnoj skupini postoje stalni centri, kao što su: likovni centar, centar građenja i sl. te bi bilo poželjno kada bi centar za istraživačke aktivnosti bio stalan kako bi djeca mogla neprestano istraživati i eksperimentirati. U istraživanju su odgojitelji naveli kako aktivnosti najčešće organiziraju u istraživačko-spoznajnom centru, međutim oni su uglavnom formirani povremeno. Također, odgojitelji često istraživačke aktivnosti provode u dvorištu vrtića gdje ipak imaju više prostora i slobode kretanja. Tek mali broj odgojitelja aktivnosti organizira u hodniku, dok poneki organiziraju gdje god je to moguće u trenutku. Kod biranja tema najčešće odgojitelji uvažavaju interese djece, a zatim godišnja doba i važne datume. Također, često vežu aktivnosti sa aktualnim temama ili sa aktualnostima svoje lokalne zajednice što za djecu može biti posebno interesantno ukoliko su van vrtića okruženi određenim zbivanjima.

Istraživačke aktivnosti djeca najčešće provode uz asistenciju odraslih te vrlo rijetko samostalno. Odgojitelji bi trebali što više poticati djecu da se okušaju u aktivnostima te im

pružiti pomoć ukoliko je to potrebno. Takvim načinom bi poticali dječju samostalnost i neovisnost.

Dokumentiranje je alat za prikupljanje podataka i bolje razumijevanje samog procesa. Postoje razni načini dokumentiranja: promatranje, bilježenje, fotografiranje, snimanje, dnevници, transkripti razgovora i sl. Istraživanje je pokazalo kako odgojitelji u jednakoj mjeri koriste sve načine dokumentiranja. Nakon završetka aktivnosti, veliki broj odgojitelja rezultate koristi kao poticaj za daljnji rad te rezultate dijeli s roditeljima i drugim odgojiteljima. U nešto manjem broju odgojitelji objavljuju rezultate ili ostaju samo na dječjem doživljaju.

Razina dječje aktivnosti u istraživačkim aktivnostima je vrlo intenzivna. Manji broj odgojitelja smatra kako je razina veća, odnosno intenzivnija nego u drugim vrstama aktivnosti te podjednak broj odgojitelja smatra kako je razina dječje aktivnosti zapravo jednaka baš kao i u ostalim aktivnostima. Što se tiče razine komunikacije i interakcije djece, odgojitelji također u najvećem broju smatraju kako je vrlo intenzivna te podjednak broj odgojitelja kako je razina vrlo intenzivna ili jednaka u odnosu na ostale aktivnosti. Niti jedan odgojitelj ne smatra kako djeca pokazuju manje interesa u razini aktivnosti ili komunikacije i interakcije tijekom provedbe istraživačkih aktivnosti.

Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti provode li odgojitelji u dovoljnoj mjeri istraživačke aktivnosti sa djecom. Temeljem istraživanja, 68,7 % odgojitelja smatra kako dovoljno provode istraživačke aktivnosti te 98,5 % odgojitelja istraživačke aktivnosti smatra iznimno bitnima. Dokazana je hipoteza o dovoljnoj količini provođenja istraživačkih aktivnosti, premda bi bilo poželjno da odgojitelji i u većoj mjeri zastupaju istraživačke aktivnosti, te je postignut cilj, a to je osviještenost odgojitelja o značaju istraživačkih aktivnosti i takvog oblika učenja.

7.ZAKLJUČAK

Uloga odgojitelja u odgojno-obrazovnom procesu od velike je važnosti. On stvara i obogaćuje okruženje za življenje i učenje. Odgojitelj treba biti empatičan, kreativan, istraživačkog duha, pun razumijevanja, cjeloživotno se obrazovati, uvažavati djecu, njihove interese i želje, te oslušivati, pratiti i dokumentirati dječje izražavanje i stvaranje.

Važna uloga odgojitelja je u organiziranju, provođenju i analiziranju istraživačkih aktivnosti. Odgojitelj treba osigurati okruženje bogato raznovrsnim materijalima kako bi djeca mogla kvalitetno istraživati i učiti. Kvalitetno okruženje bi uvijek trebalo biti multisenzorično kako bi poticalo djecu na istraživanje raznih modaliteta (zvukova, boja, mirisa itd.). Oslušujući interese djece odgojitelj osigurava materijale za istraživanje. Bogata ponuda materijala omogućuje djeci prirodan put dobivanja informacija, te konstruiranja znanja i rješavanja problema. Okruženje bogato raznovrsnim materijalima najviše određuje kvalitetu dječjeg učenja. Dokumentiranjem odgojitelj bolje razumije proces učenja djeteta, a samim time osigurava i kvalitetniju podršku tom procesu. Svrha dokumentiranja nije ocijeniti dijete, već gledati ga, slušati i razumjeti. Pažljivo promatranje i slušanje djece u različitim aktivnostima predstavlja jedno od važnijih umijeća odgojitelja. Stoga, dobro razumijevanje djeteta i njegovih znanja odgojitelju predstavlja najsnažnije uporište kreiranja okruženja za poticajno učenje i istraživanje.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odgojitelje u kojoj mjeri i kroz koje aktivnosti potiču i provode istraživačke aktivnosti sa djecom, te ukazati na važnost istraživačkih aktivnosti kao kvalitetnog načina učenja djece. Iz dobivenih rezultata zaključujemo kako odgojitelji često provode istraživačke aktivnosti raznih tema (zrak, voda, zvuk, boja, svjetlo i sjena, itd.). Uglavnom su sve istraživačke teme zastupljene, te gotovo niti jedna aktivnost nije zapostavljena. Istraživačke teme odgojitelji biraju oslušujući djecu i njihove interese, te materijale prikupljaju surađujući s drugim odgojiteljima i roditeljima. Ispitanici smatraju kako je razina aktivnosti te komunikacije i interakcije djece u provedbi istraživačkih aktivnosti vrlo intenzivna u odnosu na druge vrste aktivnosti. Veliki broj odgojitelja smatra kako istraživačke aktivnosti provodi dovoljno te kako je provedba istih vrlo važna sa djecom što dokazuje svijest odgojitelja o važnosti provedbe istraživačkih aktivnosti sa djecom u skupini, čime je postignut cilj ovog istraživanja.

8.LITERATURA

1. Došen Dobud, A. (1995). *Malo dijete – veliki istraživač*. Zagreb: Alinea.
2. Došen Dobud, A. (2005). *Malo dijete – veliki istraživač. Drugo dopunjeno izdanje*. Zagreb: Alinea.
3. Došen Dobud, A. (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac*. Zagreb: Alinea.
4. Ljubetić, M. (2012). *Nosi li dobre roditelje roda? (odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete)*. Zagreb: Profil.
5. Martinović, N. (2015). Istraživačke aktivnost djece rane i predškolske dobi. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 20(77/78), str. 32-33.
6. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica: Persona.
7. Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb: SM Naklada.
8. Petrović-Sočo, B. (2009). *Poticajno okruženje – uvjet učenja djece rane dobi*. Osijek: Centar za predškolski odgoj Osijek i Učiteljski fakultet u Osijeku. URL: <https://www.bib.irb.hr/657176>
9. Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije-metodologija-sadržaj-struktura*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Sindik, J. (2008). Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 3(5), str. 143-154.
11. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.
12. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić zajednica koja uči*. Zagreb: Spektr Media.
13. Slunjski, E. (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil.
14. Supek, R. (1987). *Dijete i kreativnost*. Zagreb: Globus.
15. Šagud, M. (2006). *Odgojitelj kao reflektivni praktičar*. Petrinja: Visoka učiteljska škola.

16. Valjan Vukić, V. (2012). Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 7(1), str. 123-132.

10.POPIS PRILOGA

10.1.Popis grafikona

	Stranica
1. Godine radnog staža	25
2. Teme istraživačkih aktivnosti	26
3. Odabir tema istraživačkih aktivnosti	27
4. Pripremanje odgojitelja za istraživačke aktivnosti	28
5. Prikupljanje materijala za provedbu istraživačkih aktivnosti	29
6. Mjesto organizacije istraživačkih aktivnosti	30
7. Povezanost istraživačkih aktivnosti	31
8. Tko provodi istraživačke aktivnosti u skupini	32
9. Kako odgojitelji prate istraživačke aktivnosti	33
10. Uporaba rezultata nakon provedbe istraživačkih aktivnosti	34
11. Razina aktivnosti u istraživačkim aktivnostima	35
12. Razina komunikacije i interakcije djece	36
13. Količina provedbe istraživačkih aktivnosti	37
14. Važnost provedbe istraživačkih aktivnosti	38

10.2. Anketni upitnik

Poštovani odgojitelji,

pred Vama se nalazi upitnik o provedbi istraživačkih aktivnosti u dječjim vrtićima.

Upitnik je u potpunosti anonim i te će biti korišten isključivo za potrebe izrade diplomskog rada na temu "Uloga odgojitelja u provedbi istraživačkih aktivnosti djeteta."

Unaprijed zahvaljujem na sudjelovanju i izdvojenom vremenu!

1. Spol:

- a) M
- b) Ž

2. Godine staža:

- a) manje od 5
- b) 5-10
- c) 10-20
- d) 20-30
- e) više od 30

3. Starosna dob:

4. Mjesto dječjeg vrtića:

Pred Vama se nalaze tvrdnje koje se odnose na istraživačke aktivnosti u vašoj skupini. Na svaku tvrdnju odgovorite tako da zaokružite jedan od ponuđenih brojeva, pri čemu brojevi imaju značenje: 1-NIKADA, 2-RIJETKO, 3-PONEKAD, 4-ČESTO, 5-UVIJEK.

5. U Vašoj skupini najzastupljenije aktivnosti su:

a) Zvuk	1	2	3	4	5
b) Voda	1	2	3	4	5
c) Zrak	1	2	3	4	5

d) Magnet	1	2	3	4	5
e) Svijetlo i sjena	1	2	3	4	5
f) Težina	1	2	3	4	5
g) Boja	1	2	3	4	5
h) Miris i okus	1	2	3	4	5
i) Zemlja i tlo	1	2	3	4	5

6. Teme istraživačkih aktivnosti biraju

- a) djeca
- b) Odgojitelj
- c) Roditelji
- d) Zajedničkim dogovorom

7. Za istraživačke aktivnosti pripremam se putem:

- a) Knjiga, časopisa
- b) Interneta
- c) Pomoći stručnjaka
- d) Posjeta i susreta
- e) Promatranja i slušanja djece
- f) Ostalo

8. Materijale za provedbu istraživačkih aktivnosti prikupljam:

- a) Samostalno
- b) U suradnji s djecom
- c) U suradnji s ostalim odgojiteljima
- d) U suradnji s roditeljima
- e) Ostalo

9. Istraživačke aktivnosti najčešće organiziram u:

- a) Istraživačko-spoznajnom centru
- b) U dvorištu vrtića
- c) U hodniku vrtića
- d) Ostalo

10. Istraživačke aktivnosti vežem uz:

- a) Važne datume
- b) Godišnja doba
- c) Interese djece
- d) Ostalo

11. Na koji način se provode istraživačke aktivnosti u Vašoj skupini:

- a) Djeca ih provode samostalno
- b) Provodi ih odgojitelj, a djeca promatraju
- c) Provode ih djeca uz pomoć odgojitelja

12. Istraživačke aktivnosti pratim:

- a) Promatranjem
- b) Foto/video dokumentiranjem
- c) Bilježenjem dječjih izjava
- d) Ostalo

13. Nakon provedbe istraživačkih aktivnosti:

- a) Rezultate koristim kao poticaj za daljnji rad
- b) Objavljujem rezultate
- c) Ostaje na dječjem doživljaju
- d) Rezultate dijelim s drugim odgojiteljima
- e) Rezultate dijelim s roditeljima
- f) Ostalo

14. Razina aktivnosti djece u istraživačkim aktivnostima je:

- a) Intenzivnija nego u drugim vrstama aktivnosti
- b) Vrlo intenzivna
- c) Jednaka kao u drugim vrstama aktivnosti
- d) Niža nego u drugim vrstama aktivnosti
- e) Ostalo

15. Razina komunikacije i interakcije djece u istraživačkim aktivnostima, u odnosu na ostale aktivnosti, je:

- a) Intenzivnija nego u drugim vrstama aktivnosti
- b) Vrlo intenzivna
- c) Jednaka kao u drugim vrstama aktivnosti
- d) Niža nego u drugim vrstama aktivnosti
- e) Ostalo

16. Smatram da istraživačke aktivnosti provodim:

- a) Dovoljno
- b) Nedovoljno

17. Smatram da je provedba istraživačkih aktivnosti u skupini:

- a) Važna
- b) Nevažna
- c) Niti važna, niti nevažna